ARCHIVO CENTRAL
LIRICO-DRAMATICO.

LAS DUAS NOBLESAS.

DRAMA

EN TRES ACTES Y EN VERS

original de

D. RAMON BORDAS Y ESTRAGUÉS.

BARCELONA:

Imprempta de la Viuda y Fills de Gaspar.
1868.

SUPLEMENTO.

Catalanas en un acte.

Brams d' ase no pujan al cel.
A la cuarta pregunta.
Antes y ara.
La perla de Badalona.
Palots y Ganchos.
Angels de Deu
La guerra civil.
La filla de un manobra.
Otra torre de Babel.
Los aucells d' América.
A so de tabals.

En dos actes.

Amor y pesetas ó 'l senyor padrí.
La cua de palla.
La sabateta al balcó.

En tres ó mes actes.

Las duas Noblesas.
Un gefe de la Coronela.
La urbanitat.
La copa del dolor ó flor d' ivern.
La rosa blanca.
La casa sens gobern.
Cosas del dia.
La mitja taronja.

LAS DUAS NOBLESAS.

DRAMA

EN TRES ACTES Y EN VERS

original de

D. RAMON BORDAS Y ESTRAGUÉS.

Estrenat ab aplauso en lo Teatro Romea de Barcelona
la nit del 7 de Desembre de 1867.

Barcelona.

Imp. de la V. é H. de Gaspar.—Ataulfo, 14.

1868.

Habiendo examinado este drama, no hallo incoveniente en que su representacion se autorice.
Madrid—Noviembre—1867.

El Censor de Teatros,—Narciso Serra.

A MOS ESTIMATS PARES.

Aqueixa es ma primera obra dramática que véu la llum pública; com á tal ¿á qui millor puch dedicarla?

Ja sian mès los defèctes de qu' élla adolesca, ja sian mès las bellesas literarias de que vaja engalanada, al menys com á filla mèva duga sèmpre estampat en son front lo carinyo filial de

L' AUTOR.

REPARTIMENT.

PERSONATGES.	ACTORS.
Martí.	D. Anton Tutau.
Enrich.	D. Josèph Clucellas.
D. Lluis.	D. Josèph G. Tomás.
D.ª Clareta.	D.ª Francisca Soler.
Paula.	D.ª Rosalia Soler.
Simon.	D. Aciscle Soler.
Joan..	D. Lleò Fontova.
Andreu..	D. Joan Perelló.
Soldats.	

L' acciò passa en una tòrre del plá de Barcelona, durant la guerra de successió d' Espanya y en l' any 1706.

ACTE PRIMER.

Lo teatro representa lo jardí d' una tòrre del plá de Barcelona: al fondo hi ha un terra-plé interrumput per un rastillo de ferro que dòna sortida al camp, ahònt figura haberhi lo campamènt dels tércis catalans; á la dreta del actor, la casa y un grupo d' árbres frondosos ab alguns assientos rústichs al peu; y á la esquerra, árbres fruiters de varias classes, cuadros y gerros de flors distribuits ab simetría, formant lo terreno una petita elevació á manera de rampa fins dalt lo terra-plé.—Es ants de la sortida del sol.—Al aixecarse l' teló se sènt lo toch de diana en lo campamènt.

ESCENA PRIMERA.

SIMON, *regant las flors.* PAULA, *sortint de la casa.*

PAUL. Simon!... Simon!...
SIM. ¿Quién?...
PAUL. Simon!...
SIM. Ola!... ¿tú?... ¿tan de mañana
te levantas, buena pieza?
PAUL. ¿Pensáu que dormo á la palla?

SIM. ¿Qué?
PAUL. Res, que hi ha novas forsas
aqui mateix acampadas.
SIM. ¿Cómo!
PAUL. Qu' eixa nit vinguèren
las tròpas de la montanya.
SIM. ¿Llegaron por fin?
(*Se dirigeixen los dos al fondo.*)
PAUL. • Guaytáu...
y que al menys sòn sis brigadas.
SIM. Si.
PAUL. Ara mateix tot lo camp
n' estará plé.
SIM. Cierto, Paula.
PAUL. Qué bonich fan tántas tendas!
SIM. Si, no hay duda... pero, vaya...
PAUL. Guaytáu, quin vellugadis!...
SIM. Bueno, si...
PAUL. (*Detenintlo.*) Guaytáu.
SIM. Caramba!...
Que estamos aquí embobados!
Mas la verja abierta... calla;
¿á caso la abriste tú?
PAUL. Si 'n Marti ha surtit de casa
per aná' á véure' á sòn fill
que no eran las cinch encara.
SIM. Cómo!... ¿qué ha venido Enrique?
PAEL. Si va ab los de la montanya
bè ho pareix que haurá vingut
com los demès; ¿qué os pensabau?
SIM. Me alegro: hace tanto tiempo...
PAUL. ¿Que no l' hem vist? d' un any passa;
y sòn pare qu' está avuy
que de goig y plaher salta.
SIM. Oh... ¿Y Doña Clareta tiene
noticia de su llegada?
PAUL. Prou qu' en Marti li haurá dit,
¿voléu qu' éll aixó li cállia?
SIM. Supongo...
PAUL. Quin' alegria!...
ab l' afany que d' Enrich parla

deix véurer bè que li porta
l' afecte d' una germana.

SIM. Igual.

PAUL. Diu que de mòlt xichs
se criaren en eixa casa
y visquèren sèmpre junts
com dos germans...

SIM. Cierto, Paula.

(Se sent lo remó dels soldats.)

PAUL. Ola!... ¿sentiu quin ramó?

SIM Los soldados, ¿qué t' estraña?

PAUL. Vull muntar al terra-plé
per véurerlos. *(Dirigints' hi.)*

SIM. Qué muchacha!

PAUL. Simon, ¿no veniu?...

SIM. *(Anantsen dins la cása.)* Bah, bah!

PAUL. Donchs, jo si. *(Munta corrents al terra-plé y apareixen Joan y Andreu al rastillo.)*

ESCENA II.

PAULA, JOAN *y* ANDREU.

JOAN. Visca la gracía!

PAUL. Y los soldats catalans!

AND. Lo qu' es per xicotas guapas.
rodar tot lo mòn podéu...

JOAN. No n' hi ha com las catalanas.

PAUL. ¿Volèu dir? *(Baixant á la escena.)*

AND. ¿Qu' entrám?

JOAN. La porta
puig es auverta, ja basta.

(Entran los dos de cop.)

PAUL. Mólt me plau eixa franquesa...

JOAN. Perdónans, noya, eixa falta,
perque naltres los soldats
entrám per tót d' estocada
sens atèndrer si aixi plau
per no gastar polvra en salva.

AND. Y al mateix témps que franquesa
bondat lo nostre cor tanca.

PAUL. Pus me pláuhen los soldats.
AND. ¿Si?...
JOAN. Vull fèrte un' abrassada.
PAUL. Fuig d' aqui.
JOAN. (*Volentla abrassar.*) Si t' aymo mès
que á las pessetas.
PAÚL. (*Apartantselo.*) Bè, gracias.
JOAN. ¿A un home com jo menys precias?...
PAUL. Jo, ni t' menys preci...
AND. Ni t' ayma.
PAUL. Cert á fé: mès ¿valtres sòu
dels vinguts de la montanya?
AND. Si.
JOAN. Vinguèrem eixa nit...
mès ¿y aquell vèll que ab tú estaba
déu esser tón pare, no?
PAUL. Mon pare catalá parla.
JOAN. ¿Y 'l vèll no?
PAUL. Si es castellá.
JOAN. AND. {Cóm!... (*Ab mólta sorpresa.*)
PAUL. Es servey de la casa;
y es home d' un cor mòlt bó
y honrat y fiel.
JOAN. Bè, bè, vaja.
PAUL. Figuráus que un jorn trobá
desprès d' una gran batalla
al amo d' aqueixa tòrre
mal ferit y estés; y, encara
que 'ls dos lluytaban llavors
per bandèras mòlt contrarias,
lo portá á sòn campamènt
deixant sa vida lliurada.
AND Que fèu bèn fèt lo bòn vèll!
JOAN. Si es aixis... l' acciò fòu santa.
AND. Y l' amo es militar, donchs?...
PAUL. Es mort tèmps ha.
JOAN. En pau descánsia.

ESCENA III.

DITS *y* MARTÍ, *per lo fondo.*

PAUL. Martí...
JOAN. } AND. } Dèu vos guart.
MAR. Salut
als defensors de la patria.
PAUL. ¿Y l' Enrich?...
MAR. Oh, ja l' he vist...
Si, si... (*Als soldats.*) Es mon fill, Enrich Matas
tè dinou anys y ja s' troba
gobernant una brigada:
¿no l' coneixéu?...
JOAR. Oh, jo ho crech;
no dihéu que s' diu....
MAR. Enrich...
JOAN. (*Interrumpentlo.*) Vaja,
si es gefe nostre... tinguèrem
prop Cardona una batalla
que la victoria á èll se déu.
MAR. ¿ Si?...
JOAN. La bandera lliurada
per éll fòu, cuan l' enemich
ja d' élla s' apoderaba...
fama de brau ha guanyat.
AND. Y qu' es fama bèn guanyada.
MAR. ¿ Voléu dir ?...
JOAN. Per tal al menys
lo tenim.
MAR. Ja n' vè de rassa ;
mal m' está dirho, mès es
digne descendènt dels Matas.
JOAN. ¿ Tambè heu sigút militar ?
MAR. Tambè he manejat las armas ;
capitá he sigut... la honra
sèmpre ha companyat ma banda:
lo cos tinch plé de feridas,
mès cad' una n' costa d' áltres.

Qué braus eran mos soldats!...
de sos ulls sortian llamas
en veyént á l' enemich...
com feras assedejadas
y menyspreciant lo perill
pel mitj la lluyta 'ns ficabam
deixant la espasa mès roja
que de ferro ensesa barra!...
Recorts de la juventut!...
cóm passa l' tèmps! y cóm passa!
Mès ¿y tú, qué fas aqui?

PAUL. Escolto.

MAR. Vèsten' á casa.

PAUL. Mès si...

MAR. Las noyas no tènen
de sentir eixas paraulas.

PAUL. Mès ¿perqué? ¿qué tè que vèurer?...
deixáum' escoltar; m' agrada
lo sentir parlar de guerras
y contar tantas hassanyas.

MAR. Ja t' he dit jo qu' eixas cosas
no sòn perque tú las sápias.

PAUL. Vet' aqui lo qu' es ser dona
y dur faldillas... malhaja!

MAR. Paula!...

PAUL. Més si ja me n' vaig...
Adèu, macos.

JOAN. }
AND. } Adèu, maca.

ESCENA IV.

MARTI, JOAN *y* ANDREU.

JOAN. Pareix qu' es forta de génit.

MAR. ¿Qui en eix mòn no tè una falta?
Mès, y bè, dihéume, ¿teniu
bon desitj per las batallas?

JOAN. ¿Perque 'ns preguntáu aixó?
¿De cobarts tenim la cara?

MAR. No, per cert.

JOAN. Puig de defèndrer
tractam avuy nostra patria,
sabrém per élla morir
ó victoriosa deixarla.

AND. Es per de mès cuant se diga.
sòm catalans y aixó basta.

MAR. Bè! mòlt bè! sòu catalans,
si, no desmentiu la rassa!...
vingan eixos cinch!... cuán toco
las mans de valènts, com ara,
ab lo calor de la sèva
la mèva sang se m' inflama,
y l' cor com en los vint anys
ab tota sa forsa m' salta!...
Ja m' pareix que... mès no; als vèlls
nos quédan tan sòls las ganas!

AND. Es dir que si no tinguéssau
tanta edat, encar...

MAR. *(Interrumpentlo.)* Encara
voldria que s' recordás
la Fransa d' en Marti Matas!. .
voldria tallar mès caps
qu' un segadò espigas talla!

JOAN. Si, vos debéu descansar;
y desprès que ja s' encarga
l' Enrich de fèrho per vos
y per éll; probas bèn claras
dòn d' aixó l' camp de Cardona,
que ho digan Castèlla y Fransa.

MAR. Ja llavors fill mèu no fòra
si cumplis mès qu' éll un altre.
Des que 'ls Matas existeixen
no existeix exemple encara
ni d' un sisquier, de qui grat
recort no n' tinga la patria.
No os dirè de mos passats
las valerosas hassanyas,
no vos contarè las mèvas
fòra cosa massa llarga.

JOAN. Lo valor de cuant s' es jòve

fins á la mort acompanya ;
bèn clar se os véu que vos fèreu.

MAR. Los fatichs de set campanyas.

AND. ¿ Set !

MAR. Si ; veyéu si n' he vistas
de lluytas encarnissadas.

AND. Massa habéu fèt.

MAR. Això no ;
may per la patria s' fa massa.
Quinze anys ha qu' en un recò
s' está rovellant ma espasa
roja encara de la sang
qu' en las lluytas derramaba.

JOAN. ¿ Quinze?

MART. Cincuanta n' tenia
jo en ma derrera campanya ;
mès encar hi hauria tornat
si una obligació sagrada
no estès pesant sobre mèu
desde llavors á fins ara.
Se moriguè sent ja viudo
l' amich que mès jo estimaba
deixant una sòla filla
de tres anys no fèts encara
y nombrantme tutor d' élla
y majordhom d' eixa casa.
Sòls atesa l' amistat
puguí aceptar eixa carga
cuidantme sòls de cumplir
ab la mèva honra empenyada ;
mès llavors qu' encar la sang
dins mas venas fermentaba
al primer crit què, sentia,
que 'ls catalans aixecaban
vaig patir mòlt, reprimintme
com un lleò que ferros tancan.

JOAN. Los hómens com vos deurian
esser sempre jóvens, vaja.

MAR. Ho sòu valtres y confia
ab vostre valor la patria,
ja veyéu de quin perill

tau grant está amenassada:
lo poderós Lluis XIV,
aqueix envejòs monarca,
pareixentli que fèr puga
tot cuant per lo cap li passa,
vol que sòn nèt Felip duga
la corona real d' Espanya,
disputantla en crua guerra
á Carlos archiduch d' Austrla,
y vol robá' á Catalunya
los drets que tinguè fins ara;
mès jamay ho déu lograr
ab la forsa de las armas;
si heu d' acatarlo per tal
trencáu primer las espasas!

JOAN. Per Carlos y Catalunya
portám la bandera alsada!

AND. Si, y ants que abaixarla ó pérdrerla
al menys morîr esqueixantla!

MAR. Donchs ants qu' esqueixada sia
ni las espasas trencadas
á trossos mantèll y ceptre
vejám de lo rey de Fransa!
Lluytáu sempre com á braus
puig tan santa es nostra causa,
y no teméu las feridas
que ab fullas de llaurè s' tancan!

JOAN. ¿Naltres tèmer!...

AND. Jamay!

(Se sent lo toch d' una corneta en lo campamènt.)

MAR. Crech
que al campamènt os demanan.

JOAN. Si, perdonáu...

MAR. Ants que tót
es per valtres l' ordenansa.

AND. *(A Joan.)* Quin home!

MAR. *(Veyent que se n' van.)* Adèu siáu.

JOAN. *(retrocedint repentinament.)* Miráu,
si poguès, de tótas ganas
la meytat de vostres anys

tòt seguit m' encarregaba.

AND. Y jo ; puig d' hómens com vos...

MAR. De bòns gefes no os ne faltan...
n' obstant un favor vos vull
demanar.

JOAN. No un, cincuanta.

MAR. Un ; y es que sempre que siáu
á punt d' entrar en batalla
desitjo tingáu gravat
(*Senyalant lo front y lo cap.*)
aqui y aqui mas paraulas.

JOAN. Vos jurám que aixís será.

AND. D' hómens com éll no n' hi gayres.

ESCENA V.

MARTÍ *y luego* CLARETA.

MAR. Son jòvens y ha d' animársels
perque sian bòns soldats.
Clareta...

CLA. ¿Sens éll, Martí,
de lo campamènt tornáu?

MAR. Vindrer no li fòu possible
tant prompte.

CLA. No ho fòra tant ;
arrivaren eixa nit...

MAR. Mès vinguèren mòlt cansats,
y ants no tinguèren paradas
las tèndas y ants que arreglat
no estiguè tòt, pocas horas
los hi ha quedat de descans...
y á mès, sabs que son desitj
no pot fèr sèmpre l' soldat.
Responch de que vindrá prompte...
¿Qué tèns?...

CLA. Martí, m' enganyáu.

MAR. ¿Qué jo t' enganyo?... ¿perqué ?

CLA. Mès dihèume, ¿no ve pas
ferit al menys?

MAR. Si las balas

lo respèctan, ¿que no ho sabs?
¿Perqué tèms que ferit sia
creus que no ha vingut encar?
¿Vóls que si aixis fòs, sòn parc
estès tranquil com está?

CLA. Lo que voldria es que no
li haguèsseu aconsellat
que per defèndrer... per pérdrer
tal volta la vida, anás
á còrrer per las montanyas;
si éll seguis ma voluntat...

MAR. No digas aixó, Clareta;
si tothom haguès pensat
sèmpre d' eix modo, ¿qué fòra
de Catalunya ara ja?...
Un recò de mòn! un pais
de miserables esclaus!
mès ¿qué sabs tu d' eixas cosas?
jo ja ho veig, deixémho estar.

CLA. Si, deixémho: y qué hos ha dit?...
¿de mi vos n' ha preguntat?

MAR. Sí, y m' ha encarregat te dònia
llurs recorts, ¿no t' ho he dit ja?

CLA. No...

MAR. Donchs á fé que abrassarme
y dirm' ho fòu tòt igual.
Li he dat tambè una noticia.

CLA. ¿De mi?...

MAR. Si, de tú: parlant
de ton cosí, de D. Lluis,
li he dit que habent sabut dar
mòltas probas de valènt
ja s' trovaba capitá.

CLA. Mès jo pensaba que deyeu
que de mi li habiau parlat.

MAR. Y si de tú, un' alegria
n' ha tingut... calla, veurás.
Li he dit donchs, que mòlt subint
ve á casa, ¿ no es veritat ?
y que.... per mès que m' ho callas,
conech que afecte os portáu.

CLA. Cóm!... ¿aixó li heu dit! (*Sorpresa.*)

MAR. (*Mólt atmirat.*) Clareta...
¿Hè fèt mal?...
CLA. (*Reprimintse.*) Habéu fèt mal.
MAR. (*Observantla y veyent que plora, diu ápart.*)
S' atmiració!... eixas llagrimas!...
A ella) ¿A D. Llluis no estimas pas?
¿No m' respóns!...
CLA. (*A mitja veu.*) No me n' parléu!...
MAR. Que no tè n' párlia... Me n' vaig.
(*Ap.*) Si élla á l' Enrich... no es possible!...
Lo que passa es mòlt estrany!.
(*Entra en la casa mólt pensatiu.*)

ESCENA VI.

CLARETA.

Ara cuan vinga
aqui l' Enrich;
¿cóm fèrli créurer
que amor li tinch,
que amor no sento
per en Lluis
cuant lo sèu pare
li ha dit aixi!
Que jo l' menys preci
sens cap motiu
éll creurá y qu' era
mon cor fingit...
y tant com l' aymo,
pobre de mi!
Ah! (*Creyent qu' es l' Enrich.*)

ESCENA VII.

CLARETA y LLUIS,

LLUIS. (*Entrant.*) Si qu' es ella.
CLA. Es mon cosí. (*Esglayada.*)
LLUIS. Clareta hermosa! ..

CLA. Adèu, Lluis,
LLUIS. Cóm !... estás trista !
Tú has plorat !... si !...
CLA. No, no,... t' enganyas...
LLUIS. Si tú m' ho dius...
Mès mòlt m' estranya
trobarte aquí :
¿còm es que deixas
tan d' hora l' llit?
¿alguna pena
no t' dèix dormir?
CLA. Cap pena sento
dins de mon pit
y mon son sempre
es quièt, Lluis.
LLUIS. ¿Donchs cóm de casa
surts tan matí?
¿L' ayre de fora
te falta á dins
perque l' cor tinga
millor respir?
CLA. No, sòls que sempre
durant l' estiu
avants m' aixeco
del sol sortir
y desseguida
baixo al jardí.
Si en aquest' hora
es tan bonich
ab la rosada
del fresch matí.
Las flòrs may tènen
colors tan vius,
jamay los árbres
sòn tan florits ;
los aucèlls saltan
pels branchs, tranquils,
y com m' agradan
los rams bonichs
faig una toya
tòts los matins

y mentr' élls cantan
jo vaig cullint
las hermosas
flors del jardí.
¿véus si estich trista?

LLUIS. Puig es aixis,
si aqui possible
me fòs venir
gojós vindria
tòts los matins
per ajudarte
flors á cullir.

CLA. ¿Vols dir?

LLUIS. Escolta.

CLA. Digas, Lluis.

LLUIS. ¿May ni una rosa
per mi has cullit?
¿cuant las flors cullas
pensas en mi?
¿Per qui las guardas,
digam, per qui?

CLA. Pren la que vullas,
póts escullir.

LLUIS. ¿No m' vóls entèndrer...

CLA. Donchs ¿qué vòls dir ?

LLUIS. ¿Vóls que te n' culla
una jo?

CLA. Si.

LLUIS. ¿Sabrás guardarla ?

CLA. De tú venint...

LLUIS. Donchs, bè, Clareta...
(Cull una rosa y li dóna.)
Tè, es blanca, y
guárdala sempre,
¿sèns? fès ho aixi,
que l' ha cullida
per tú 'n Lluis...,
Y cuan me tróbia
distant d' aqui
al menys la guáytias
pensant en mi.

CLA. ¿Qué déus tornarten, ja?

LLUIS. Aixi se diu;
p us eixa tropa
que arrivá á nit
á tres brigadas
dòn rellèu y
'ns toca á naltres
d' aqui sortir.

CLA. ¿Y hónt anáu ara?

LLUIS. Tornám á Vich.

CLA. ¿Si? aixi ton pare
no estará trist.

LLUIS Cert ; y ab la guerra
que ara tenim
sempre l' bòn home
pensant en mi
li pareix sempre
que déch morir.

CLA. Ay! Dèu no ho vulla.

LLUIS. ¿A fé vóls dir
que m' plorarias?

CLA. ¿Per què m' ho dius?...

LLUIS. Perquè... ¿m' estimas/...

CLA. Si, mès, Lluis...

LLUIS. *(Interrumpentla.)*
¿Jo!... no ho pregúntias !...
¿No sèns glatir,
Clareta mèva,
d' amor mon pit !
sòls per tu sènto
mon cor bullir !
per tu á la vida
apego tinch !...
sens tu desitjo
tan sòls morir !
No t' ruborisias
si t' parlo aixi...
digam' t' estimo
tornam'ho á dir,
digasm' ho sempre

y m' tèns felis!

CLA. ¿Qué vóls que t' diga,
pobre de mí!

LLUIS. ¿Cuan jo sò fora
pensas en mi?

CLA. Mès...

LLUIS. (*Interrumpentla.*) Cuan jo m' trobo
distant d' aquí,
¡ ay ! d' anyoransa
sempre 'stich trist;
sòls en tu penso
de dia y nit,
pus tinch grabada
ta imatge aqui, (*Al front,*)
y mon cor sempre
llensa suspirs
que tè 'ls envia
d' amor ferit!
¿ No s' reproduúixan
del tèu á dins,
y no ressónan
dins de ton pit?...
¿Qué tèns!... ¿qué ploras!...

CLA. ¡ Pobre de mí!

LLUIS. ¿ Créus per ventura
qu' estich fingint!

CLA. Crech que m' estimas...

LLUIS. T' estimo, sí!...

CLA. Mès jo... perdónam!...

LLUIS. ¿Qu' es lo que dius!
Cóm!... ¿ tu no sèntes
amor per mí!

CLA. Jo... Verge pura!...

LLUIS. Donchs ¿ que m' has dit!

CLA. Es que jo...

LLUIS. Acabà...

CLA. Volia dir
que t' estimaba
com á cosí...

amistad pura,
Lluis, tè tinch...
LLUIS. Amistat!... Calla,
per Jesu-crist!
CLA. Dèu mèu!..
LLUIS. Mès, digas,
tú no has sèntit
amor encara,
¿no es cert?..,
CLA. Lluis...
LLUIS. Es dir que l' sèntes!...
Amor vull dir
d' aquell que arriba
del cor á dins!
d' aquell que crèma
com un foch viu!
d' aquell que priva
d' estar tranquil!
d' aquell que llibre
no dèix dormir!
Amor qne logra
fèrnos captius,
per éll trobantnos
privats á fins
de puguer véurer
més que l' desitj
que un jorn puguérem
mal concebir!
Amor que sempre
mès amor diu,
la idea sempre
ficsa tenint
ab la persona
per qui l' sentim!...
Ah!... si coneixas
l' amor que t' dich...
si l' sènts...
CLA. Si, l' sènto!...
LLUIS. Clareta!...
CLA. Lluis!...
LLUIS. Mès.., al menys digam

per qui !

CLA. ¿ Per qúi !...

LLUIS. Si, vull saberho !...
¿ Qui es éll !...

ESCENA VIII.

DITS *y* ENRICH.

(Al passar lo rastillo véu als dos y s' quèda parat de momènt.)

ENR. Ah !

CLA. (*Al véurerlo va á dirigirs'hi y tót de cop se contè*) Enrich !...
(*Los tres quèdan un rato suspesos y mirantse alternativamènt.*)

ENR.. (*Apart.*) Los dos son. . y estaban
de mi ara parlant!...

LLUIS. (*id.*) ¿ A aqueix élla estima!...

CLA. (*id.*) Dèu mèu !...

ENR. Mès ¿ que faig !...

LUIS. (*ab dissimulo.*) ¿ No vóls saludarla ?...

ENR. (*ab intenció.*) Si, mès al entrar
hè vist que parlabau
y aqui m' he quedat,
pus may m' acomoda
conversas trencar.

LLUIS. Parlar póts ab èlla...

ENR. D. Lluis...

CLA. ¿ Qué te n' vas ?...

LLUIS. (*ab irónia*) Aqui no interrómprer
conversas li pláu
mòlt just es, Clareta,
no fèrli estorb may.
(*Se n' va y s' amagá derrera uns árbres de l' altre part del rastillo per escoltarlos*)

ENR. ¡ Cor mèu, d' amargura
bossins com no t' fas !

CLA. ¡ En eix cor dihèuli,
Dèu mèu, lo que hi ha !

ESCENA IX.

ENRICH *y* CLARETA.

ENR. ¿ Aqueix desengany tan trist
me tenias preparat !...
¿ per qu' hè d' haber t' estimat !..
CLA. Enrich...
ENR, Jamay t' haguès vist !
CLA. Escolta...
ENR. Calla !... no créguias
que á escoltar disculpas vinga !..
CLA. Dèix me dir... cuan culpa tinga...
ENR. Ets culpable, no m' ho nèguias !
A traiciò m' has ferit
mentint lo que menys sentias
y ara ab escusàs voldrias
bálsam posar en mon pit !..
no, no !... ni vullas tencar
lo mal dins de la ferida
perque m' cóstia un jorn la vida
fènt la de nou rebrollar !
CLA. Verge pura !...
ENR. Ja sè jo,
y sèmpre mon pensar fòu,
que sòls per tu un noble es prou,
mès no es just motiu aixó
p er fèr lo que has fèt ab mi !...
Calla, que no tèns defensa !...
Si amor per tú sènto, pensa
que ab nosaltres nasquè aqui !
· ¿ Cuántas voltas jo temènt
· lo desengany que m' dòns ara
· ja t' habia dit, «repara
· qu' es mòlt gran l' inconveniènt
· que deurém vèncer,» mès tú
· en ton cor falsia tencant
· sèmpre m' déyas, y plorant,
· «serè tèva ó de ningú» !...
· Mès ja tòt es acabat !

· Jo que la creya tan bòna !...
· ¿ qui no hi créu en una dona
· que plora y jura al plegat !
· ¿ De qué servéixen promesas
· que un cor ab esglay arránquia
· y un altre ab secrèt las tánquia
· y en llurs plechs quédian impresas !
· ¿ De qué al home li serveix
· ab fé estimar en eix mòn
· si llurs esperansas són
· sómbras que l' tèmps desvaneix !
· ¿ De qué serveix que la vida
· se crega d' amor un cel
· si no es mès que un mar de fel !
· si tòt es una mentida !

CLA. Per Dèu, Enrich !...

ENR. No ; l' Enrich
ja no es ara lo qui ants fou !...
pus jo per tu no sò prou,
que tú no èts prou per mi t' dich !
vén á D. Lluis mon amor,
mes ja soltera ó casada
no vullas ser mès que odiada
per l' hom' á qui has mort lo cor !

CLA. No m' fássas patir així !...
Enrich, no m' insúltias mès !...
guáytam', ¿ no tè diuhen res
aqueixas llágrimas ?

ENR. Si !...
diuhen que per engañar
sèmpre d' eix modo han caigut !

CLA. Jamay, Enrich, he pogut
lo que no sento espressar !
Si jo t' estimo !...

ENR. No, no,
es en va ; per si ho ignoras
sápiol y en va tambè ploras
perque no m' quéixa mès jo !
que sòls las llágrimas sent
de negra culpa nascudas
y no d' aqui l' cor vingudas

y impuls del remordimènt,
la falta que s' ha comés
en lloch de déixar borrada
sòls la déixan més marcada
quedant l' ofés mès ofés!
y cuan vanas aixi són
sèmpre aixi ab recansa cáuhen...
may del cor las tácas tráuhen
sent sòls en los ulls la font!
· No plórias, no!... lo que has fèt
· fingintme tant tèmps amor
· no ho sabs tú!... m' has pres lo cor
· per fèl servir de joguet!
· ¿per qué d' amor l' has encés
· si es per tu tan poca cosa!...
· l' has volgut com una rosa
· per esfullarlo desprès!

CLA. Donáume forsas, Dèu mèu!...
¿fins á cuan déch escoltartel...
¡máta m' si vóls, mès...

ENR. (*Interrumpentla.*) Matarte!...
no tinch tal dret... sòls pót Dèu!
(*Va á deixarla y ella l' detè.*)

CLA. Ah!...

ENR. Adèu per sèmpre!

CLA. No!..,

ENR. Dèixme!...

CLA. No te n' vajas!...

ENR. Si!...
Adèu!

CLA. No m' dèixias aixi!...
tingas m' al menys compassiò!
(*Se dèixa cáurer ajonellada á sos peus; Enrich queda commogut.*)

ENR. Clareta!...

CLA. Enrich!... si es que tèns
encara dins de ton cor
per mi un sòl resto d' amor...

ENR. ¿Qué dius!... calla, que m' ofèns!
Si lo foch que m' va cremant
no sentis, ¿me queixería!

CLA. ¿Y aixi á tos peus m' estaria
si jo no t' estimés tant!

ENR. ¿Tú!... (*Aixecantla.*)

CLA. Si, t' estimo, y aixis
sempre mon cor t' ha estimat!

ENR. Mès D. Lluis...

CLA. (*Interrumpèntlo.*) No es veritat!

ENR. ¿Cóm!... ¿no estimas á D. Lluis!

CLA. No!

ENR. Es á dir ..

CLA. T' ho asseguro!

ENR. Mès si mon pare m' ho ha dit!...
¿pót ser qu' éll haja mentit!...

CLA. Si, mès l' home...

ENR. (*Ab enteresa.*) Es fals!

CLA. (*Id.*) T' ho juro!

ENR. (*Mogut per lo forsa del juramènt y no atrevintse á duptar de son pare.*)
¡Dèu méu!... Parla d' una volta,
y digas...

CLA. (*Interrump.*) Si!...

ENR. Mès repara
que m' fas duptar de mon pare!...

CLA. No dúptias, Enrich, y escolta.
Dès que arrivá mon cosí,
encar que per un momènt
sia no mès, del campamènt
vè mòltas voltas aqui.
Ton pobre pare enganyat
y sèns saber lo que feya,
t' ha dit, perque aixis ho creya,
qu' era amor nostra amistat.

ENR. ¿Y no es aixi!...
(*Temènt no ser creguda.*) Dèu del cel,
dihèuli vos!

ENR. (*Convensut.*) Oh!...
(*Va per abrassarla cuan vè D. Lluis baixant á élls furiós.*)

ESCENA X.

DITS *y* D. LLUIS.

LLUIS. ¡Dèu de Dèu!!
CLA. / ENR. { ¡Ah!!
LLUIS. ¿He pogut á pesar mèu
tants glops empassar de fel!
(A Clareta ab injuria.)
Indigna!
ENR. *(Horrorisat.)* Oh!...
LLUIS. *(Ab amenassa y despreci.)*
Y tu l' mès culpable!...
¿Cóm poguères ni pensar
qu' élla t' haguès d' estimar!...
miserable!...
ENR. *(Altivantse.)* ¡Oh!...
LLUIS. *(Ab mes forsa y humillantlo.)* ¡Miserable!!
(A Clareta.) ¿Y aixi tu á la tèva sang
la llimpiesa y color nègas!...
baixante fins á éll, rossègas
ton nom d' Albert per lo fang!
CLA. ¡Jesus mèu!...
ENR. *(Apart.)* Detinchte, cor!...
calla y sufreix!
LLUIS. *(A Clareta.)* Oh!... encara
que un jorn lo dol te matara,
déus aqueix indigne amor
arrancar lluny de ton pit,
pus la deshonra ab éll cridas!...
¿cóm de qui èts aixi t' oblidas!...
(A Enrich.) ¿Cóm tú á tánt t' has atrevit!
ENR. D. Lluis, no digáu res mès
pus prou fa qui tant escolta,
y sent ma paciencia mòlta
tal volta se m' acabés!
LLUIS. ¿Cóm t' atreveixes aixis
encar á aixecar la veu!
CLA. Lluis!...

LLUIS. (*Ab despreci.*) Fuig!
CLA. Enrich!...
ENR. Per Dèu,
la bòca tencáu D. Lluis!
LLUIS. Déus estar, siguent jo aqui,
no insulènt, sinò humillat!
CLA. Enrich!...
ENR. (*Contenintse.*) D. Lluis..- per pietat!...
CLA. Lluis!..
LLUIS. Vèste n' ja lluny de mi!
que si tornar á aqueix mòn
ara tos pares podian
á viurer renunciarian
vermell de vergonya l' front!
¿Qué no véus, desventurada,
que, cometènt tal baixesa,
la sang y antiga noblesa
d' Albert deixas deshonrada!
CLA. Ah!...
ENR. (*Ab arranch.*) ¡Tù èts qui per lo fang
tira la noblesa y l' honra!
es ton orgull que deshonra
dels nobles l' honra y la sang!
CLA. Oh!...
LLUIS. La vida tè fa nosa!
¿T' atreveixas, insulènt,
de tu á darme l' tractamènt!...
ENR. No m' mereixas altre cosa!
¿cuán com tu s' pórtan los nobles!...
jamay ni élls ni ningú!...
si 'ls nobles fòssan com tú...
LLUIS. Oh!...
ENR. Com tú fòran innobles!
LLUIS. Jo eixa llenga t' tallarè!...
ENR. ¿Tú!... (*Va á traurer la espasa.*)
CLA. Tinchte!...
LLUIS. (*Ab imperi.*) Qu' estás parlant
á ton gefe!... al mèu devant
descubreixte! (*Li tira l' chambergo á terra.*)
CLA. Enrich!...
ENR. (*Blanch de rabia.*) ¡Donchs, bè!!...

Has trepitjat mon honor
y á un ángel has insultat!...
¡defènsat si èts... (*Trau la espasa*)
CLA. (*Posantse en mitj d' ells.*) Per pietat!...

ESCENA XI.

DITS, PAULA *y* SIMON *correns.*

PAU. Ah !..
LLUIS. Enrich!...
SIM. ¿Qué passa!
LLUIS. (*A Enrich ab autoritat.*) Traidor !
PAU. (*Habent pujat á la rampa y fènt senyas als soldats.*)
corréu ! corréu!
SIM, (*Anant al rastillo y privant als soldats qu' entrian.*) No, nada es !.
CLA. Verge del cel ! (*Al véurerlos entrar.*)

ESCENA XII.

DITS *y alguns* SOLDATS.

LLUIS. (*Als soldats*) ¿ Cóm aixis
os quedáu parats!...
ENR. (*Ab despreci.*) D. Lluis !...
LLUIS. ¿Qué fèu! agafáulo y pres
presentáulo al general!
PAU. No!... (*Va interposarse y D. Lluis l' apartá d' una empenta*)
LLUIS (*A Enrich.*) Contra mi alsar ta espasa !...
(*Clareta y Simon van á parlar ab ademan de súplica.*)
ENR. Deixáulo !...
SIM. Enrique !...
CLA. Ah !...
ENR. (*Ab resolució.*) Que ho fassa !
LLUIS. Déus morir per criminal !
(*Fa una senyal als soldats y se l' empórtan.*)
ENR. (*A D. Lluis*) ¡Cor de tigre!! (*A Clareta*) Adèu!

CLA. *(Dirigintse á éll.)* Ah !.,.

LLUIS. *(Agafantla d' una ma y dientli ab molta intenció)*
T' dich
aqueix miserable oblida
si vóls salvarli la vida !...
y á mi...

CLA. *(Interrumpentlo.)* No !

LLUIS. Guay de l' Enrich ! *(Se n' vá.)*

(Martí apareix en la porta de la casa y habent sentit los últims versos queda cam ferít d' un llam. Clareta s' deixa cáurer en un dels asientos del peu dels árbres.)

FI DEL ACTE PRIMER.

ACTE SEGON.

—

Una sala baixa de la torre: al fondo una porta ab una finestra á cada costat, per las cuals se véuhen los árbres del jardí; á dreta y esquerra altres portas que dònan á las habitacions interiors.—En lo pany de paret que millor convinga, un secrét en forma d' armari, ahónt hi haurá la espasa y l' uniforme d' en Martí.

ESCENA PRIMERA.

PAULA *guaytant á fora per una de las finestras del fondo*

Pareix qu' es èll... si, 'n Joan :
m' ha vist ; aqui s' encamina.
De l' Enrich noticias certas
sabrè així tòt desseguida. (*Baixant á la escena*)
Pobre Enrich ! .. cuán prèst volá
d' eixos llindars l' alegria !...
avants la dicha hi regnaba;
sòls lo dol ara hi domina !

ESCENA II.

PAULA *y* JOAN.

JOAN. Adèu, maca.
PAUL. Digas, cuyta,
¿ pòts darme bònas noticias ?
JOAN. Oh... jo...
PAUL. ¿ Que sabs de l' Enrich ?..
parla.
JOAN. Si, ¿ que vóls que t' diga ?
PAU. Que si l' matarán ó no.
JOAN. Tant com aixó... mès, va prima
la cosa: D. Lluis s' empenya
en que las lleys se li apliquian
com mereix; pus éll diu qu' es
un acte de rebeldia:
y aquell que falta á son gefe...
vaja, pena de la vida.
PAU. Si, mès ¿tú créus que l' Enrich
li faltá?...
JOAN. Jo l' que crech, filla,
que si l' general cumpleix
á la lletra lo qu' esplica
l' ordenansa, sens remey
lo fosèlla desseguida.
PAUL Mès ¿ per lo que fèu l' Enrich
ja tè pena de la vida ?
JOAN. ¿ Si n' tè, dius ?
PAU. Que l' haguès mort ;
mès no li fèu cap ferida,
ni lo tocá solsamènt.
JOAN. Lo matèix fòra.
PAU. Dónchs, digas
que l' matarán.
JOAN. Ah... aixó...
al menys las lleys aixi ho dictan:
no sè ara lo general...
PAU. Es á dir que si éll volia...
JOAN. Si ab instancia li parlássen,
tal volta l' perdonaria ;

mès tèmo... si tu no sabs
axò l' qu' es: ¿vóls que t' ho diga?
res, per cualsevulla cosa
tenim pena de la vida.

PAUL. Bè, mès...

JOAN. *(Interrompentla.)* Res, donchs, perque vejas
si va ab rigor la milicia,
tòt per alt, de l' ordenansa
te contarè alguns articles.
Que comènsia per lo cap
ó per la cua, no implica.
Tòt qui abandònia la guardia,
sia de nit ó de dia,
sens un' órdre superior,
tindrá pena de la vida.
Qui de llurs filas s' empássia
á las filas enemigas,
ja sia gefe ó soldat,
tindrá pena de la vida.
Si per cualsevulla causa
una paraula ofensiva
llensa un soldat contra un gefe,
tindrá pena de la vida.
A mès, cuan un gefe renya,
si l' soldat alsa la vista,
prenèntseli per insult,
tindrá pena de la vida.

PAUL. Bè, bè, prou, no m' atabálias
y anáusen' tòts á la pifia
ab la ditxòsa ordenansa
y la milicia, ó malicia,
que jo no sè pas si axí
millor nom li donariau.

JOAN. Qué! y aquell que sens llicencia
surt del campamènt, si arriba
á ser lo sol á la posta,
tindrá pena de la vida.
Y aquell que no comparega
cuan las cornetas 'ns cridan,
ó bè per ser poch puntual,
tindrá pena de la vida.

Y aquell que de bòn matí
no s' álsia y no s' espavilia
segòns es us y costum,
tindrá pena de la vida.
Y que d' aqueixa manèra,
Paula, esplicarte n' podria...

PAUL. ¿Y l' soldat que tánt menteix
no tè pena de la vida?

JOAN. No, aqueix no.

PAUL. D' això ja t' crech,
que tú tèmps ha que jaurías.

JOAN. T' ho dich com es, perque vejas,
pobre Enrinch, lo que perilla.

PAUL. Fuig d' aquí, y aixís no párlias,
pareix qu' ho préngas per riurer:
si així fòs vostre ordenansa...

JOAN. Vaya, si es aixi !

PAUL. Mentida!

JOAN. Bè, jo l' que t' dich que l' Enrich...

PAUL. Si, massa ho crech que perilla...
Y jo n' tinch la culpa.

JOAN. Cóm!...
¿tu n' tèns la culpa?...

PAUL. Jo.

JOAN. Esplicat'.

PAUL. Res, sènto 'ls crits al jardí
y hi baixo tòt desseguida
per saber qu' era, y veyent
qu' eran èlls dos que s' volían
matá' y que Dona Clareta
ploraba y no s' detenian,
munto al terro-plé corrènt
y als soldats crido que víngan
per despertirlos; vinguèren;
mès D. Lluis, cegat per la ira;
maná péndrer á l' Enrich...
y èlls ho fèren, los indignes!

JOAN. Jo ja ho veig... qui mana, mana.

PAU. Al diable á maná' injusticias!
vejas si l' habian de créurer
per mès capitá que sia!

JOAN. Oh...
PAU. ¿Es á dir qu' en casos d' eixos
tú tambè l' obehirias?...
JOAN. Jo...
PAU. ¿No es veritat que no?
JOAN. No ho sè, llavors ho veuriam.
PAU. Qué, veuriam!... no vull fèrho,
y santa bòna Maria!
aixi contestar se déu
cuan es una picardia
com aqueixa...
JOAN. Bè, deixembo.
PAUL. Ara conech.que t' haurias
portat lo mateix que 'ls altres.
JOAN. Tu m' fas riurer... si 'ns hi obligan;
y l' obligaciò 'ns que tòt,
sinó, pena de la vida.
PAUL. ¿Y valtres voléu ser hómens?..
si deuriau dur faldillas!
JOAN. Tú sòls sabs una cansò.
PAU. Y tu tan sòls ne sabs mitja.
JOAN. Sè que l' obligaciò...
PAU. Torn' hi!
JOAN. Es clá, y pena de la vida!
PAU. Vès allá!...
JOAN. (*Ab tó picaresch.*) Mès tú y jo...
PAU. Vèste n',
Y no tórnias cap mès dia!
JOAN. ¿A fe? Dònchs, ja m' has vist prou;
¿ho sènts?
PAUL. Si; tan galant vista!
JOAN. (*Anantsen'.*) O es boja, ó n' tè un' arrel!
PAUL. Estich per créurer qu' es ximple!

ESCENA III.

PAULA.

Veig que per cumpli ab llurs gefes
á sòn pare penjaría,
sens vèurer que forsas voltas
no mánan mès que injusticias!

ESCENA IV.

PAULA y CLARETA.

PAUL. Dona Clareta ..
CLA. No, Paula ;
dèixme.
PAUL. Mès no estiguèu trista.
CLA. ¿Qué sabs ?...
PAUL. No res,... es dir, sè....
CLA. Parla, sia lo que sia..
PAUL. Desitjant saber de cert
bònas ó malas noticias,
vaig á sortir, y un soldad
veig que vè, y tòt desseguida..
CLA. Acaba ¿no t' ha dit res !.,.
PAUL. Si, mès...
CLA. ¿Callas !... Paula, digas,
¿ es mort l' Enrich !..
PAUL. No senyora :
mès un cástich mòlt terrible
li espera, segòns las lleys !
CLA. ¿Quin !...
PAUL. *(Ab tristesa.)* La mort !
CLA. ¡ Verge santissima !
PAUL. Y lo que diu qu' es de tèmer
que D. Lluis mòlt maquina
per que l' mátian...
CLA. Paula, calla !...
deixme sòla !... necessita
mon cor plorar y res mès !
PAUL. ¡ Quin disgust, pobre familia !

ESCENA V.

CLARETA.

Oh ! .. Dèu mèu !... ¿ es veritat
lo que m' acaban de dir !...
¿ y jo ho he pogut sentir
sens quedarm' lo cor glassat !

¿Cóm morta no m' hè quedat
si pena de mort èll tè !...
y 'n Lluis s' empenya en que
caiga la lley sens fèr tort !...
per lliurarlo de la mort,
Dèu mèu ! Dèu mèu ! ¿ qué dech fè' !
¿ D' en Lluis dech acsedir
á la exigencia terrible !...
¡ oh, no ! impossible ! impossible !
de dol deixáum' ants morír !
Sòls per l' Enrich puch sentir
aqueix amor verdader !...
¿ menyspreciarlo !... ni pòt ser
ni puch á 'n Lluis tindre amor !
¿ puch gobernar jo á mon cor ?...
Jesús, Dèu mèu ! ¿ qué dech fèr !
Glateix ab fatich tan gran
lo mèu pit, que pareix com
si hi tinguès un tros de plom
qu' estès demunt d' èll pesant !
Cuánt sufreixo, Dèu mèu, cuánt !
Enrich !... ¡ Lluis !... jo no sè
que m' passa !... ¿ consentirè
en que l' mátian !... jamay !... no !...
mès ¿ com evitarho jo !
Reyna del cel ! ¿ qué dech fè' !

ESCENA VI.

CLARETA *y* SIMON.

SIM. Dad á vuestro dolor treguas
y al corazon afligido
no le robeis la esperanza
aumentando su martirio.
CLA. Simon...
SIM. No desconfieis;
aun Martí no ha venido,
y cuando no viene el padre
perdido no estará el hijo.
CLA. Simon... deixáume plorar,

puig sòls plorant trobo alivio !

SIM. No hay duda que son las lágrimas
para el pecho comprimido
lo que para las heridas
el bálsamo curativo...
pero, con todo, no veo
para tal llanto motivo.

CLA. ¡ Ay !... si encar vos no sabéu...

SIM. ¿ Qué !... decid !...

CLA. No, no puch dir ho !

SIM. ¿ Teneis ya noticia acaso...

CLA. No !... no es aixó !...

SIM. ¿ Os habrán dicho
que Enrique ya...

CLA. No, Simon !...

SIM. Señora, podeis decírmelo...
Perdonad... mas no creais
en su muerte aun... (*A part.*) Dios mio !...
si asi fuese !. . (*A élla.*) ¿ Lo quereis ?...
voy al campamento mismo
y vuelvo á vos enterado
en menos que se echa un tiro;
pues no le amais mas que yo.

CLA. (*A part.*) No sab lo que jo l' estimo !

ESCENA VII.

DITS *y* MARTI.

MAR. No hi anéu, Simon.

CLA. Marti !...

MAR. Clareta...

SIM. ¿ Pero y...

MAR. (*Ab amargura.*) Res sè !

SIM. Pero...

MAR. Ni l' he vist... ni re !

SIM. Mas... ¿ vive aun !...

MAR. Simon !... si !

SIM. Entonces .. (*Quèdan un rato callats, Marti plega 'ls brassos y s' quèda com clavat al peu de la porta del fondo ; Simon desapareix, do-*

nant una mirada compassiva á Martí y á Clareta qu' está plorant sentada en un silló.)

ESCENA VIII.

MARTI *y* CLARETA.

Y no s' atansa !...
Veig la tristesa en sa cara !
¿Esperar podém?... (*Dirigintli la veu.*)
MAR. (*Ab molta amargura.*) Encara
debém tenir esperansa!
CLA. (*Aixecantse.*) Martí...
MAR. (*Acostantse á ella.*) Tres voltas he anat
avuy á lo campamènt
y ni véurer solsamènt
al general he lograt!
CLA. Dèu mèu!
MAR. Si bè ara m' diguèren,
mès no sè si es cert ó no,
qu' en eixa derrer' acció
que prop Cardona tinguèren
habia lluytat com á brau,
y lo general, atés
sòn valor, li habia promés
de capitá banda y grau.
CLA. ¿Y es aixi !...
MAR. Oh !... si aixi fòs,
com D. Lluis capitá sent,
ja no fòra delincuènt
l' Enrich, ó ho fòran 'ls dòs.
CLA. Mès ¿ no os ho han dit ?...
MAR. Si; mès pèsa
lo dupte sobre l' cor mèu
tánt, que tèmo no li fèu
lo general tal promesa.
CLA. Oh !... Escoltáu ; si á n' en Lluis...
MAR. (*Interrumpèntla.*) Qué!
CLA. Anáulo á trobar...
MAR. ¿ A éll jo !
Jamay, Clareta !... aixó no !

CLA. Es que...
MAR. Impossible !
CLA. Pudê
lo perdò li fará dar
cuant veja la vostra pena !...
ja tè bòn cor, mès...
MAR. De hiena !
¿ encar lo vòls defensar !
¿ No coneixas que venjansa
y odi solsamènt respira
contra l' Enrich !... oh, de ira
tè l' cor plé !... ¿ Ab quina esperansa
vòls que li parlás jo, cuan
orgullòs se m' alsaria
y tráurer m' intèntaria
á xáscos del sèu devant !
CLA. Martí...
MAR. Si, Clareta ! y creu
que no pót ser !... que si anás
á trobarlo y m' insultás...
que faria jo ho sab Dèu !
¿ jo donar motiu per qu' èll
diga que me li he humillat !...
encara tè dignitat
y honor com sèmpre aqueix vèll !
(*Ab amargura.*) Mès, honor com he tingut
no sè si avuy per tothom
tinch encar !
CLA. ¿ Perqué ?...
MAR. Mon nom
pudè escarnit j' ha sigut !
CLA. Martí...
MAR. Escolta : ants de morir
y ab lo suhór de l' agonia
ton bòn pare, que al cel sia,
que t' fès de pare m' va dir.
Y encar qu' éll consideraba
que jo un fill tenía tambè,
n' obstant sabia mòlt bè
que la distancia que anaba
d' éll á mi, en tòts los sèus punts

faria jo guardada fòs
tambè entre vosaltres dòs
encar que os criásseu junts.
· Aixís éll ho va pensar
· y tambè aixis aqueix vèll
· sens véurer ni jo ni éll
· que 'ns poguèssam enganyar...
· que la paraula que jo
· li dongui, s' poguès may dir
· que arrels venia á tenir
· de reprobable ambició !
Mès ¡ ay ! desgraciadamènt
no sè si ha algú ara que pensa,
fènt á mon bòn nom ofensa,
qu' he abrigat un vil intènt !...
qu' he procurat sòls criarvos
sens distinciò y com germans
per un dia ab los llassos sants
del matrimoni juntarvos :
y que ab aqueixa esperansa
tant sols tutor tèu se m' veya,
sens mirar que ab aixó feya
tòt un robo de confiansa !
Pudè aixó s' dirá de mi
desprès de mos bòns afanys !...
¿ De qué m' han servit los any !...
¿ Perqué m' heu burlat aixi !

CLA. Martí !. .

MAR. ¿ En ton cor còm entrada
á eix amor donar poguères
y en lloch de dir m' ho tinguères
sèmpre la bòca tencada !
y l' Enrich !.. l' Enrich !... per mès
que á estimart' haja arribat,
¿ cóm dirt' ho may ha gosat !
aqueix amor mal entés
á n' éll lo fèu criminal,
á tú t' amargá lo cor
y á mi m' pòt robar l' honor !...
mira si n' ha fèt de mal !

CLA. Culpables, si, los dos sóm

y jo mès qu' éll si voléu,
mès nostre amor no veuréu
que táquia vostre bòn nom:
pòt alguna mala llenga
calumniarvos ab malicia,
lo témps vos fará justicia
menys préu trobant qui os ofenga!

MAR. Ah!... no coneixas encara
tu eix mon!... ab vritats finjidas,
ab bèn tramadas mentidas
se deixa roja una cara!
y si aquell á qui s' ostiga
li arriba l' colò' á sortir
que es culpable se vè á dir
per mès ignocènt que siga!

CLA. Si; mès, pura com lo sol
surt ls veritat; y Dèu
qu' en los cors llegeix, ¿ creyéu
que vulla...

MAR. *(Interrumpèntla.)* No, Dèu no ho vól!
Tampoch la maldat aproba
y la maldat existeix
y mès de jòrn en jòrn crèix
per mès que Dèu la reproba!

CLA. Bè, ja ho veig; obràrem mal
callántvos lo nostre amor,
y á mi m' amargá lo cor
y á éll lo feu criminal;
mès ¿ qué! si pertany al poble
sòn nom es honrat y basta:
pót ser bè un fill d' humilt casta
marit d' una de sang noble!
Per éll lo mèu cor, Marti,
com per mi l' sèu, ab tropèll
glateix; digna jo sò d' éll
y éll es digne de mi:
que si á lo nom Matas junt
va mon noble nom d' Albert
ni una sòla lletra pert
ni pert de noblesa un punt!
Deixáulos dir, si algun dia

vos fèssan traidor agravi ;
ja se los hi claurá l' llabi !

MAR. Cuan de dir mal cansat sia !
y l' borrò que prompte ó tart
pót cáurer sobre mi, encara
que l' réntia l' tèmps, la mascara
m' hi deixará !

ESCENA IX.

MARTI, CLARETA *y* D. LLUIS (*precipitadamènt per lo fondo, més al véurer á Martí quèda sorprés per un momènt y luego aparentant la franquesa ab qu' entra sempre diu*)

LLUIS. Dèu vos guart.
CLA. Lluis !
MAR. ¿ Vos aquí !
LLUIS. ¿ Qué os estranya ?...
CLA. Martí... (*Veyéntlo estraordinariamènt afectat.*)
MAR ¿Qué m' estranya dihéu !
¿ que ja m' he oblidat creyéu
de vostra traidor' hassanya !
¿ A qué veniu !... responéu !
(*Veyéntlo callat.*)
¿ Qué no os recordáu vos ja
de que l' Enrich mon fill es,
que acusat per vos y pres
ab tòta injusticia está !
CLA. Mès si...
MAR. (*Donantli una mirada d' autoritat y luego á Lluis.*) ¿ No contestáu res ?
A aqueixa casa os hi pórta
alguna torta intenciò
com tòtas las vostras torta !
LLUIS. Oh !...
MAR. Sòls per passar la porta
y per callar teniu rahò !
CLA. Martí...
LLUIS. (*Ferit en són orgull.*) Tancáu eixa bòca
que ja prou veneno ha trèt !
MAR. Sòls á vos tancarla os toca !

¿Com, desprès de lo qu' heu fèt,
encar aqui os atreviu
á posar los peus, D. Lluis!...
cuan encar aqui veniu
que no tingáu es precis
vergonya com no teníu !
¿ No m' heu encar ofés prou
rompènt de ma honra lo espill !...
¿ sang d' Albert vostre cor mou !
¡ trò de Dèu !... no ! Albert no sòu !...
¡ sòu lo lladre del mèu fill !

CLA. ¡ Dèu etern !

LLUIS. ¡ M' indignan !...
¡ No !...
¡ vos á mi m' heu indignat !

CLA. Lluis !... (*A Martí.*) Anáuse n', per pietat !
(*A Lluis.*) Y tú... (*Id.*) Anáuse n' !...

MAR. (*Reprimintse.*) ¡ Si... que jo
faria ara un disbarat !
(*Entra en son cuarto tremolant de ira.*)

ESCENA X.

CLARETA *y* D. LLUIS.

CLA. Lluis...

LLUIS. No creya trobar
á aquest home ara ab tu aquí ;
y no sè, al rébrerm' axí,
com m' ha pogut aguantar...
(*Ab resolució.*) mès tindrá recort de mi !

CLA. ¿ Ahónt vas ?... (*Detenintlo.*)

LLUIS. M' ha estat insulènt,
Clareta, y no hi ha qui aixó
oblidia tan facilimènt !

CLA. Oblid'ho.

LLUIS. Es un mancamènt
que may perdonaré jo !

CLA. Escolta. (*Detenintlo.*)

LLUIS. No escolto re !

CLA. ¿ Allavórs, per qué has vingut !

LLUIS. ¿ Perqu' he vingut !...

CLA. Si, ¿ perqué ?

LLUIS. Puig t' hi empenyas, t' ho diré ;
mès dirt' ho ants hauria volgut.

CLA. Bè... digas.

LLUIS. Venia á probar
si tu á l' Enrich lliurar vóls.

CLA. ¿ Jo !... ¿ y m' ho gósas preguntar !

LLUIS. Donchs encar si l' vóls lliurar
hi ha un medi.

CLA. *(Veyent sa intenció.)* ¿Un medi tan sòls!...

LLUIS. Un! *(Molt marcat.)*

CLA. Si dependis de mi
Y fòs possible !

LLUIS. Ja ho es,
y dependeix de tú : si!
(Una pausa breu y cambiant de tó.)
Lliuralo... y lo d' en Martí
oblido per sempre mès.
(Tornant al mateix to y ab desconfiansa.)
Mòlt tèmo que no voldrás
fèr lo que jo te propósia
perqu' èll de llibertat gósia.

CLA. Parla y, si puch, no dirás
que tòt lo empenyo no hi pósia.
Mès si per lliurarlo ara
t' haguès de prometer lo
que no puch cumplir, repara
que, com sempre he dit, encara
sabria dirte que no!
Mès no, ton cor no vuldrá
aixó : digas, ¿qué dech fèr?...

LLUIS. Menyspreciarlo! *(Molta intenció.)*

CLA. Ah!... no pót ser !
si he promés...

LLUIS. *(Interrumpentla.)* Que morirá
donchs jo t' prometo també!

CLA. Lluis...

LLUIS. Adèu!

CLA. No!... Venjatiu!
(Lluis se detè y acostántse á élla li diu molt marcat.)

LLUIS. Digas... ¿vóls ser mèva!
CLA. No!
LLUIS. Donchs, bè!
(*Va á sortir y s' troba de cara ab Martí que l' impideix la porta del fondo.*)

ESCENA XI.

CLARETA, D. LLUIS *y* MARTÍ *mólt resolut.*

MAR. D' aquí no sortiu!
CLA. ¡Ah!
LLUIS. ¿Cóm que no!
MAR. No pas viu!
LLUIS. ¿Vos voléu privarm' ho! (*Ab despreci.*)
MAR. (*Quedant clavat en mitj de la porta.*)
¡Jo!
CLA Martí !...
MAR. Vés!... no vull ningú!
(*Clareta entra en són cuarto ab recansa.*)

ESCENA XII.

MARTI *y* D. LLUIS.

MAR. (*Trau la espasa del secrèt y fora de si diu á Lluis.*)
¡Si tú á l' Enrich Matas matas...
¡viva Dèu! d' un cop segú,
encar aqui quèda un Matas
per ara matarte á tú!!
Dèfènsat si tèns valor!
trau la espasa, si serveix
com aquesta per l' honor!
LLUIS. La mèva sòls se tenyeix
ab sang mès digna!
MAR. ¡Traidor!!
(*Va á ferirlo y Lluis li priva l' cop subgectantli l' bras.*)
LLUIS. (*Ab ayre de triunfo.*) Una ma per subgectarte
me basta, véll imprudènt!
¡Rendeixte! (*L' obliga á caurer ajonellat á sos peus.*)

ESCENA XIII.

DITS *y* CLARETA.

MAR. (*Blanch de rabia.*)
CLA. (*Horrorizada.*) } ¡ Ah !!
LLUIS. (*Ab orgull.*) No vull matarte
perque hajas de recordarte
que m' déus la vida que téns !
mès lo tèu fill morirá !
CLA. ¡ Lluis, jo...
LLUIS. Ara ja es tart !

ESCENA XIV.

DITS *y* ENRICH.

TOTS. (*Espressant cad' un distint afecte.*) ¡ Ah !!!
ENR. (*Apartantlo d' nna empenta lluny de son pare.*)
A sòn fill teniu aqui !
MAR. ¡ Fill meu !! (*Abrassantlo.*)
CLA. ¡ Enrich !
(*Los tres forman un grupo devant de la porta : Lluis quèda abatut de vergonya : tot aixó ha de ser fèt molt depressa y ab mólta animació.*)
ENR. (*A Lluis.*) Traidò !... ¿aixi
vos héu pogut deshonrá'l
LLUIS. (*A part.*) Oh !
MAR.
CLA. } ¡ Enrich !
ENR. Clareta !... Pare !
LLUIS. (*A part*) ¡ No hi ha justicia en lo mòn !
¿ Las lleys penals perqué hi son !
MAR. (*Senyalant á Lluis diu á l' Enrich.*) Guáytal'!...
ENR. Per éll estich ara !
(*A Clareta y á són pare.*)
Deixáunos,.. fèu m' aqueix plé !
MAR. ¡ Vènjam... y vènjat ! (*Ab veu apagada.*)
ENR. ¡ Si !
MAR. ¡ Pró...
ENR. ¡ Ab honra os venjarè jo !
MAR. ¡ Un vèll no serveix per ré !
(*Marti se n' vá tremolánt, Clareta plorant.*)

ESCENA XV.

D. LLUIS *y* ENRICH.

ENR. ¡ D. Lluis !...
LLUIS. (*Altivantse.*) Res digas, y respèctam' sèmpre !
ENR. ¿Jo!.... ¿cóm voléu que aqui mon cor no esclátia
de rabia contra vos y no os trepitja !...
LLUIS. ! Oh !...
ENR. ¡ M' héu fèt la mès gran de las infámias !
Vostre orgull inhumá mort me volia !
contra mon pobre pare, ab crueltat bárbara
héu aixecat lo bras vulguent ferirlo !...
¡ D. Lluis ! tòt aixó m' crida venjansa,
y vos la juro eterna ! y si atrevida
aqueixa ma nos hè tallat encara
es sòls perque guaytárvosla puguèssau
y cubris la vergonya vostra cara !
mès ab tòt, necessito la sang vostra
per qu' élla de la mèva l' foch apáguia !
LLUIS. Calla eixa bòca !
ENR. ¡ Calláu vos, indigne !
¡ calláu, si, pus mon cor es una brasa,
y á son ardor assedejat me sento
de vostra sang, y os dich qu' hé d' arrancáusla!
LLUIS. ¿ La meva sang !... bullint al cap me munta!...
¿ Qui ets tú, qu' aixi orgullòs fins á mi t' alsàs !
ENR. ¿ Qui sò dihéu !... só tant com vos !
LLUIS. Mentida!
ENR. ¿ Mentida !... no sò tant, só més encara,
pus jo conservo pura la mèva honra
y vos pel mitj del llòt l' habèu llensada !
Qui sò me demanáu ! .. sò fill d' un home
que la sang a torrènts donguè á la patria !
que tè en sa vida las virtuts escritas
sens cap borrò ! sens qu' hi haja cap infamia !
¿ Qui sò voléu saber !... sò, pró ab mès gloria,
un capitá com vos ab ploma y banda !
y si eixa banda avuy mon pit adorna
sang per tenyirla hè fèt en las batallas !

si adorna ara eixa ploma mon chambergo,
per posarl' hi furats m' hi han fèt las balás!
· Aqueix xambergo qu' ab escarni l' vostre
· orgull, del cap me lo arrancá ab gran rábia,
· mòs no aceptant ¡cobárt! mon desafío,
· dant per escusa vostre grau y rassa!
¿voléu encar què mès detalls os dònia
de qui sò jo!... ¡D. Lluis... sò l' Enrich Matas,
que, tenint ara un grau igual al vostre,
satisfacciò d' injurias os demaná!..
mès sèmpre en sas accións mès que vos noble,
no os vól ferir sens que os traygáu la espasa!

LLUIS. La vanitat te cèga, mès dech dirte,
per mès que brillia en lo tèu pit la banda
y se glònxia la ploma en ton chambergo,
qu' elevarte fins mi no pòts encara!

ENR. ¡Mès sò...

LLUIS. (*Interrum*) Un villá ab noblesa!.. y may de sòbre
te traurás la vilesa de la casta!
¿Jo aceptá l' desafío que m' proposas!...
¿jo vóls que fins á tu jamay m' abáixia!...
á ton mesquí nivell me posaría!...
mereix sòls mon menyspreci la canalla!

ENR. ¡Ira de Dèu!... ¡cobart! ¿creyéu lliurárvos
per ventura ara aixi de ma venganza!...
¡si defensárvos no voléu!... (*Trau la espasa.*)

LLUIS. ¿T' hi empenyas!...
faré que ton desitj se satisfassa;
mès no ab la espasa, honrarte massa fòra!
probarás lo vil cuyro de la vayna!

ENR. ¡Oh!! (*Veyent que se la trau.*)

LLUIS. ¡Lo matèix que á un gòs que se l' fuateja
plena de blaus te vull deixar la cara!

ENR. ¡Perdónia Dèu dels dos al qu' ho mereixia!
(*Va á darli l' cop d' espasa cuant se sènt una canonada del castèll de Montjuich que crida als catalans á la batalla.*)

LLUIS ¡Ah!! (*Retrocedint.*)

ENR (*Detenintse*) La patria 'ns demana.. ara élla os salva!

LLUIS. (*A part.*) Me venjarè! (*Se n' va.*)

ENR. ¡Corrám en sa dèfènsa!...

mès os veurè desprès de la batalla !

(Se sènt altre canonada y cornetas y caixas en lo campamènt.)

ESCENA XVI.

ENRICH, MARTI *y* CLARETA.

CLA. Enrich ! ..

MAR. Fill !...

ENR. *(Desde la porta del fondo.)*

¡ Adéu siáu !... Montjuich 'ns crida !

MAR. ¿ Mes y éll !... *(Referintse á Lluis.)*

ENR. *(Comprenèntlo.)* ¡ Cumplirè ! *(Se n' va.)*

CLA. *(Id.)* ¿ Qué ha de...

MAR. *(Interrumpèntla.)* Ré... ab la patria !

(Se sènt lo ramó dels soldats, cornetas, caixas y música lluny, perdèntse per graus.)

FI DEL ACTE SEGON.

ACTE TERCER.

La mateixa decoració del acte segòn.

ESCENA PRIMERA.

MARTÍ *y* CLARETA.

MAR. Si, Clareta, haurá sigut
felis l' ecsit de l' acciò
y haurá fèt Dèu que l' Enrich
ne sortis bè y ab honor.
CLA. Mès si eran mòlts los contraris...
MAR. ¿Qué l' hi fá que fòssan mòlts?
aixi de matarne mès
haurá tingut ocasiò
y d' haber fèt per la patria
un servey de mès valor.
Jamay lo número espanta
als valènts; per deixar roig
lo camp de sang enemiga
com mès enemichs millor.
CLA. Mès tambè hi ha mès perill
de quedar ferit ó mort!
MAR. No ho tèmias pas de l' Enrich.
CLA. Dèu ho vulla!
MAR. M' ho diu lo cor.

ESCENA II.

DITS *y* PAULA *per la dreta y dirigintse á fora corrent.)*

CLA. Paula !...
PAU. Sabrem novas certas
ara del combat. *(Sens detenirse.)*
MAR. ¿ Si ?...
CLA. ¿ Cóm ?...
MAR. Paula !
PAUL. *(Desde la porta del fondo.)*
Li diré que múntia,
farém esplicarli tòt.

ESCENA III.

MARTÍ *y* CLARETA.

MAR. ¿ Qui será ?...
CLA. *(Temènt que ho pensa)* En Lluis, no ho cregáu.
MAR. Oh !... no puch sentir eix nom
sens que desseguit no m' fassa
un salt terrible lo cor,
y no se m' pósi al instant
mes negre que cap carbó !
CLA. Perdonáu si, sens voler,
mon llabi oféndrer vos pot...
MAR. Sent éll l' únich catalá
á qui dech guardar rencor,
no l' nómbrias may mès, Clareta,
que puga sertirho jo !
Si éll ara s' atravis
á tornar aqui... ! mès, no !
CLA. No hi penséu...
MAR. Poguer voldria
borrarlo de mon recort !

ESCENA IV.

DITS, PAULA, JOAN *y* SIMON.

PAUL. Aqui l' tenim : fèuli dir
com ha anat ; qu' ho cóntia tòt.
JOAN. Dèu vos guart : vinch per encarrech
de...
MAR. ¿ De mon fill ?
JOAN. Si.
MAR. ¿ Y aixó ?
CLA. ¿ Que l' feriren.
JOAN. No senyora ;
qu' encar qu' en lo mitj del foch
se tira sempre, las balas
per no tocarlo fan tort...
y bèn fèt ; pus fòra llástima
que lo blanch d' éllas éll fòs.
Per dirvos que sens recel
estiguéu m' envia, donchs ;
mès, ab tòt, que vindrá prompte.
PAUL. Bè !
MAR. Gracias.
CLA. (*Apart.*) Respira, cor !
SIM. Pues tales noticias traes,
buena suerte te dé Dios.
PAU. Més no has contat res encar.
MAR. ¿ Habéu quedat vencedors ?
JOAN. No faltaba mès : ¿ nosaltres !...
MAR. Aixi ho esperaba jo.
JOAN. ¿ Catalans y ser vensuts,
qui ho vegè may !
MAR. Tèns raliò.
CLA. Que á los cors la guerra haláguia !...
JOAN. Si senyora, y no pas poch.
MAR. Y bè, esplica la victoria.
PAU. Aixó es, conta.
JOAN. Escoltáu, donchs.
A la tercer canonada
d' avís que donguè lo fort

de Montjuich, en duas alas
ja nos desplegárem tóts,
y trobantnos desseguida
á punt de rómprer lo foch.
Ells, al véurernos, la lluyta
presentaren tòt de cop;
mès naltres, sens esquivarlos
y entretenintlos un poch,
puguèrem d' eixa manera
péndrer bè las posiciòns.
Eram naltres dos mil hómens
no més; élls... no sé cuants; mòlts!
n' obstant, soná la senyal
d' embestir: com gòssos folls
nos tirárem demunt sèu
fèntne un terrible destrós!
Fòu mòlt forta la batalla,
mès l' esclafeig tambè ho fòu!
quiscú per si procuraba
contá' á dotzenas los morts!
En derrota s' declararen
fugint, sens saber ahónt,
y á brida batuda, alsant
espessos núvols de pols!
mès nosaltres, perseguintlos
y sens dar al bras repós,
anabam deixant enrera
á los que queyan, revolts
entre 'ls rius de sang que feyan
de nostras armas los cops!
y que á cada cop d' espasa
saltaba un bras, cama ó coll,
anant á parar mès lluny
que la pèdra del mandrò!
Lo qu' es jo, que los mataba
puch dirvos de dos en dos,
á fins que mès no puguí;
y si tòts han fèt com jo,
Felip V. que vaji á Fransa
á buscar nous batallons,
pus los que tenia aquí

avuy los hi haurem morts tots !

PAU. (*A part.*) Qué bé s' esplica !

MAR. *(Com no creyèntlo del tót y donantli un petit cop en lo pit.)*

Bè, home !...

al menys aqui hi ha aficiò !

SIM. Valiénte eres, como á tal,
cumpliste tu obligacion ;
darte podrán el renombre
de buen soldado ; mas yo
ante todo te diré
que has de tener corazon
para llorar si es preciso
desgracias cual las de hoy,
por mas que á derramar sangre
obligue justa razon.

JOAN. ¿ A los enemichs voléu
que plória desprès de morts ?

SIM. Los enemigos son hombres.

JOAN. Son enemichs! y tan sóls
tindrán de mon fosell balas,
que son llágrimas de plom !

MAR. Lo soldat déu cumplir sèmpre
son deber ; res mès, Simon :
no vulláu que tant discòrria
cuan per éll no es tèmps d' aixó.

JOAN. ¿ Sabéu á qui no vegèrem
durant lo combat en lloch ?

CLA. ¿ Aqui ?

JOAN. Al capitá D. Lluis.

MAR. ¿ Qué dius ara !... *(Ab sobresalt.)*

CLA. L' haurán mort !...

PAUL. Lo mès segúr.

JOAN. No pót ser.

SIM. ¿ Que no ?...

JOAN. En la batalla no ;
pus no hi prenguè part.

CLA. ¿ Es cert !

JOAN. Al menys aixi ho diu tothom ;
y jo os puch jurar...

MAR. (*Interrumpentlo.*) Ni ho júrias,

ni ho tornias á dir en lloch ;
pus una sola paraula
d' eixas costarte l' cap pót !

JOAN. No cregáu que n' párlia mès...
mès ja hé cumplert ma missiò.
y ara ab lo vostre permis
me n' tornarè.

MAR. Digas, donchs,
á mon fill que tánt desitjo
véurerlo !

CLA. Si !..,

JOAN. Está bè. *(Se n' va.)*

PAUL. *(ápart.)* Això
de D. Lluis jo vull soberho : *(Estirant á Simon del bras.)* veniu ; sabrem si l' han mort.

ESCENA V.

MARTI *y* CLARETA.

MAR. Qu' en lo combat no l' vegèren
ha dit...

CLA. Oh !... tèmo, Marti,
que cuan sortiren d' aqui
lo desafio tinguèren!

MAR. Mès ¿ cóm...

CLA. Si ! y que l' Enrrich...

MAR. Calla,
qúe próu pesar tè mon cor !
Si es cert que mon fill l' ha mort
ants d'-anar á la batalla...
mès, Clareta, nó pót ser ;
la patria es sèmpre ants que tòt,
pórta éll mon nom y no pót
faltar axi á sòn deber.
Jo, cóm éll tenint dalè
de rentá' ab sang los agravis,
¡ vènjam y vènjat ! mos llabis
li diguèren.,.

CLA. Si !... ja ho sè !

MAR. Mès jamay l' horrible crit

de justa venjansa dèu
aufegar la santa veu
de l' honra dins de lo pit.
No, á D. Lluis ton cosi,
no l' haurá ferit la espasa
de mon fill, cuan d' eixa casa
per aná' al combat sorti.

CLA. Ay !... lo dupte cruel mon cor
comprimeix, encar que sè
qu' es generòs y que tè
l' Enrich vostra sang y honor.
Ell venjarse va jurar
d' en Lluis al sortir d' aqui...

MAR. Mès...

CLA. Si l' ha mort... m' es cosi !...
no me privéu de plorar ! ..
Y si mon plor vos ofén,
perdonáume, si es posisble !

MAR. (*Conmogut.*) Qui es per los insults sensible
los dols agens tambè sènt !
Plora, si es mort, puig los llassos
vos juntan del parentiu,
y de llágrimas un riu
póts derramar en mos brassos !

CLA. Oh !... (*Tirantse á sos brassos.*)

MAR. Si !... y plorarém tòts dòs !...
Mès ¿ perqu' encar eix fatich !...

ESCENA VI.

DITS *y* ENRICH.

ENR. Pare !...

CLA. Ah !...

MAR. Fill !...

ENR Clareta !...

CLA. Enrich !...

MAR. Digas... ¿ vèns...

ENR. (*Interrumpentlo.*) Digne de vos !

MAR. ¿ Es cert !...

ENR. Que ma espasa ho diga,
qu' encar de sang n' es vermella !

MAR. Mès ¿ ja pót honrarsè ab élla !
¿ Es sang de rassa enemiga !

ENR. En tant d' élla la enroji
que ja l' llum del jorn no véu
qui un cop la vegè á prop sèu,
ó á prop son brunzit sentí !
y tòts náltres braus lluytant,
sèmpre alta hem dut la bandera ;
l' enemich morint y enrera,
náltres, ferint, sèmpre avant !
y fins á entera victoria
may al furor donám valla,
trobant en cada batalla
élls deshonra, náltres gloria !
Mès ¿ perqué no m' escoltáu
ab lo plaher d' altres voltas?
Clareta !... ¿ tampoch m' escoltas !
Pare !...

MAR. Enrich !...

ENR. (*Als dos.*) ¿ Perqué ploráu !

CLA. Enrich !...

MAR. ¿ Perqué conmogut
está mon cor no sabs !... es
perque ó bé no m' has entés
ó enténdrerme no has volgut !
T' he preguntat al entrar
si venias digne ó no !...

ENR. Digne de vos he dit jo
y os ho torno á dir encar !

MAR. ¿ Mès la sang de que has tenyit
la espasa es sòls enemiga !
aixó vull que mon fill diga
qu' encar res d' aixó m' ha dit !
(*Veyentlo sorprés y callat.*)
¿ Qu' es de D. Lluis ! La vritat !

CLA. ¿ L' has mort !

ENR. (*Mal entenènt á son pare.*)
Que s' fèu d' éll no ho sè !...
ni ants ni desprès se l' vegè
ni en tòt lo espay del combat :
més no oblido per aixó

que un compte tenim pendènt!

MAR. ¿Y no es en lo campamènt!

CLA. ¿No hi es!

ENR. Que jo ho sápia, no.

MAR. (*Duptant d' éll.*) Dònam' la ma! Te tremòla!

ENR. (*Ab valentia.*) ¿Perqué m' ha de tremolá'
cuan en las lluytas está
tan forta com èlla sòla!
¿Creyéu que jo, per ventura,
fujo d' éll per no trobarlo!...
juro que sabré buscarlo
per donarli sepultura!

CLA. No, Enrich!...

MAR. Massa ho crech, puig es
mon temor que ho féres ja
y que ara m' ho vóls callá'
per poguer dirm'ho desprès!
Mès si lo canò al sentir
que os cridaba á lo combat,
ants qu' en la patria, has pensat
en tú, mal fèt te dech dir!
pus l' honor que s' ha pogut
obtindrer ab mòlts afanys,
á fins desprès de mòlts anys,
pót pérdrer s' en un minut!
Digasme donchs ..

ENR. (*Interrumpentlo.*) Ja os diguí
que no l' he vist ni se hónt es
des que ab éll d' aqui mateix
per la lluyta vaig sorti'.

ESCENA VII.

DITS *y* ANDREU.

AND. Del general porto aqueix
plech per donarvos.

ENR. ¿A mí?

AND. M' han dit que l' portás aqui.

MAR. ¿Qu' es aixó!

ENR. No ho sè.

MAR. Llegéix.
(*Se n' va Andreu á una senya d' Enrich.*)

ESCENA VIII

MARTI, CLARETA *y* ENRICH.

ENR. (*Obre lo plech, llegeix y esclama.*) Ah !...
MAR. ¿ Qué passa !
CLA. ¿ Qué hi ha !
MAR. Digas !...
Vull véurer lo que has llegit !
ENR. Pare, en eix plech está escrit
qué á las filas enemigas
avuy D. Lluis s' ha empassat !
CLA. ¿ Cóm !... ¡ Ah !...
MAR. ¿ Qué dius !...
ENR. Aixó ho diu !
CLA. ¡ Mare mèva !..
MAR. (*Duptantho.*) Deix !...
ENR. Llegiu !
MAR. (*Abentho llegit.*) Si !...
ENR. Y presoner l' han portat!
CLA. ¿ Presoner !...
MAR. (*Tornantho á llegir.*) Presoner, si !...
(*Tornantli l' plech.*)
y t' nombran sòn capitá
de guardia !... Pareix qu' está
per Dèu disposat aixi !
CLA. ¿ A mort lo condemnarán !
ENR. Evitarho es impossible !
CLA. Mès tú...
ENR. ¿ Jo !... si fòs possible...
MAR. Dèu castiga y no diu cuan !
Clareta... res s' hi pót fèr !
CLA. ¡ Dèu etern !
MAR. (*Ab sentimènt.*) Sa trista sort
plora !...
CLA. Martí !...
MAR. Cònta l' mort !
ENR. Pare !
MAR. (*Ab resolució.*) Cumpleix ton deber !
(*Se n' va mólt pensatiu á sòn cuarto.*)

ESCENA VX.

CLARETA *y* ENRICH.

CLA. Enrich !... (*Detenintlo.*)
ENR. No puch, Clareta,
estar aquí mès tèmps ;
ma obligaciò sagrada
me crida al campamènt.
CLA. ¿ Es dir que aixi me dèixas
plé de pesar lo cor !...
ENR. ¿ Qué vóls que per tu fassa
que puga fèrho jo !
tòt cuant de mi depenga
en tos llabis está...
si no se n' ressènt l' honra,
parla .. t' estimo tant !
CLA. Enrich !... per jo estimarte
com mès no pót ningú,
pensa qu' en Lluis se troba
traidò' y presonè' avuy !
Pensa que sòls los celos
dugúèren lo á eix estrèm...
que no per altra cosa
per éll fòres tú pres !
Recorda també y pensa
que al créure' t' qu' era d' èl
mon cor amant, m' umplires
d' insults, dantme tormènts !...
Qu' en lloch de menyspreciarte
jo de l' ofensa al foch,
sòls, procurant calmarte,
plorant, t' obrí mon cor !...
¿ Y ara voldras negarte
per mi un esfors á fér !...
Perdona los agravis !...
vullas generòs ser !...
Lliura á n' en Lluis !
ENR. Clareta !...
Ma generositat

tan gran es com ma honra,
mès no impossibles fa!
Ell pérdrer me volia,
just fora mon rencor;
n' obstant de sa desgracia
te juro que m' condolch.

CLA. La sang de nostres ávis
tenim en Lluis y jo! ..
Lliura l', per Dèu!...

ENR. Clareta...
no puch!... ¿perqué tánt vóls!
(*Una petita pausa y conmogut al véurerla plorar.*)
Méntres baix mon cuidado
confiat estiga 'n Lluis,
¿vóls que oblidant ofensas
la tráctia com amich!
¿Vóls qu' en lloch de portarme
com éll ara mereix
suavisia en lo possible
lo amarg de sòn torment,
passant horas entera
á sòn costat, si éll vól,
vetllantlo méntres dórmia
sens esquivarli l' son;
y sèmpre que s' despértia
en mi un consol trobant,
plorant ab éll si plora,
si prega ab éll pregant!
¿Que vóls que per tu fassa
que puga fèrho jo!...
parla, méntres no sia
faltar á mon honor!

CLA. Enrich!...

ENR. ¿Qué dech fèr, digas!

CLA. Donarli llibertat!...

ENR. ¿Qué dius!

CLA. Que fugir puga!...

ENR. Clareta!

CLA. L' mataran!...

ENR. ¿No véus que jo d' eix modo

tambè fòra traidor,
y que fugir deuria
tambè, ó sufrir la mort !...
¿No véus que de ma patria
jo lluny fòra infelis !...
y deshonrat per sèmpre !..
(Clareta vól replicarli.)
Jamay ! *(Mólt marcat.)*

ESCENA X.

DITS y MARTI. *(surt mólt pensatiu y al sentir l' última paraula de l' Enrich, colocantse en mitj dels dos diu ab tó d' atmiració.)*

MAR. ¿ Jamay !...
CLA. Marti!...
ENR. Pare !...
MAR. *(Agafànt als dos de la ma y á mitja veu.)*
Escolta !... ¿ estám sòls ! .. ni una paraula
escapar dèixias de lo que t' dirè,
y d' éllas lo valor medita y pèsa !...
(A Clareta.) Escolta tu tambè !
Un jorn un home honrat y de sang noble
á un altre home, no noble, si bè honrat,
al tindrer que deixar eix mòn per sèmpre
un tresor li confiá !
(A Clareta.) Lo noble s' deya Albert, era ton pare!...
(A Enr) l' altre Matas, l' teu! *(A Clar)* tu l' tresor ètsl
l' espill que pura retratar déu l' honra
dels Matas y 'ls Alberts !
Si per eixa confiansa arriba á cáurer
lo entel mès xich demunt aqueix espill,
podrán dir los Alberts, mentre haja un Matas,
Matas, respón per mi !
Digas, ¿ respóndrer puch si avuy m' obligan
compte á rendir de ma jurada fé !
Avuy un dels Alberts... ¡per culpa tèva !
la vida y l' honra pert !
Per eix tresor que respectar debias
y tèu te l' fères, fou D. Lluis traidor !...
¿ No sènt encar de sa fatal desgracia

remordimènt ton cor !

(Clareta plora, Enrich se conmóu: momènt de pausa.)

· Escolta, Enrich: ants que soldats som hómens;
· cristians som y fills d' un Pare etern:
· un cor tenim y 'ns guia en llurs impúlsos
· un' ánima que sènt!
· Cuan l' amor propi y lo deber en lluyta
· contrarias direcciòns dònan al cor
· á l' ánima hem d' atendrer!... ¿no t' diu élla
· allunya lo rencor!
Pensa que Dèu 'ns mira!... sòls al nobles
sentimènts dòn entrada en lo tèu pit!?...

ENR. Pare!...

MAR. Lliura á D. Lluis, encar que degas
ploma y banda oferir!
Jo, lo mateix que tu, tan vil veyèntlo,
córrer per terra guaytaría sa sang,
mès sòn color la cara 'ns tenyiria
com infamant senyal!
Lliura l'!

EDR. *(Poch resólt.)* Mès ¿si son vanas mas ofertas!...
morir deurá!

MAR. *(Ab determinació.)* ¡Jamay!

CLA. ¡Dèu mèu!

MAR. *(Ab energia.)* Enrich!...
lliura l', mès que fèr degas lo que un pare
no pót arribá' á dir!

ENR. ¿Voléu que jo...

MAR. *(Interrumpentlo.)* Déus ferho!
(Veyèntlo indecis, esclama ab tóta convicció.)
Que honrat mórias
mès val, que no que viscas deshonrat!

CLA. ¡Ah!

ENR. Pare!... ¡si!

CLA. ¡Enrich!

MAR. ¡Fill!,..

ENR. *(Resolt.)* ¡Ho juro!

MAR. ¡Corra!
que l' tèmps te pót faltar!
(Enrich se n' va corrent, Clareta cau ajonellada als peus de Martí.)

ESCENA XI.

MARTI *y* CLARETA.

CLA. ¡ Martí !...
MAR. *(Aixecantla.)* Clareta !... sòls en Dèu confía...
y prega per que l' lliuria, sens perill
de pérdrers' éll !
CLA. *(Entrant en son cuarto.)*
¡ Verge del cel, ampárans!
MAR. ¡ Dèu mèu, si s' pert mon fill !...
(Entra en son cuarto,)

ESCENA XII.

PAULA *per lo fondo.*

(Veyentlo que acaba de pasar la porta y dirigints'hi.)
Martí, D. Lluis no es pas mort !...
mès es presoner y...
(Coneguent que no está per élla.) Vaja,
ha sabut ja la noticia
sens haber sortit de casa :
qui menys corra mès camina
diu lo vocable.

ESCENA XIII.

PAULA *y* JOAN.

JOAN. Ola, Paula...
PAUL. ¿ Qué vóls ?
JOAN. Res. . ¿ lo capitá ?...
PAUL. ¿ Qué no l' has vist ?
JOAN. ¿ Ahónt ?
PAUL. Tanasa !...
¿ déus tindre 'ls ulls al clatèll !
si ara de sortir acaba !
JOAN. Donchs, no l' he trobat : en fi...
me n' torno. *(Fa que se n' va.)*
PAUL. Escolta.

JOAN. (*Acostantse ab èlla de momènt.*) ¿ Qué ?... vaja.
PAUL. ¿ Qué li vóls ?
JOAN. ¿ Qu' he de volguerli ?...
Ja t' ho diria, mès...
PAUL. Parla.
JOAN. Com que m' tèns dit que no t' diga
cap mès bonica paraula...
PAUL. Bè, ¿ vóls dirm'ho ó no ? acabém.
JOAN. Vamos, veig qu' estás trempada.
PAUL. Jo l' que veig qu' ets mès pesat
que l' ferro!
JOAN. ¿ Véus ? já t' enfadas.
PAUL. ¿ Qui ab tu no pert la paciencia ?
JOAN. Es menester tindrer calma :
jo tambè he perdut ab tú...
PAUL. ¿ Qué has perdut ?
JOAN. Lo cor... y l' ánima !
Si !... y no vinch pel' capitá,
qu' he vingut per dirte, Paula,
puig lo cor he perdut, si
tu l' has trobat y si l' guardas.
PAUL. ¿ Si guardo ton cor !... no, noy ;
que si fòs com es ta cara
mòlt arrugat ser douria ;
y si ahónt es saber te falta
si era blanch búscalo negre ;
y si li posas troballa
lo qu' es jo ni l' buscarè
ni n' dònch per éll una malla.
JOAN. ¿ Ja hi tornám !... com mès jo t' vull...
PAUL. ¿ Qué vòls ferhi ? menys m' agradas.
JOAN. Tán ditxòsa que ab mi fòras !
PAUL. Jo crech que mòlt desgraciada.
JOAN. Si ab tu fòra aqueixa vida....
PAUL. Ja ho se, una vida de gana.
JOAN. Un paradis de delicias.
PAUL. Si, Joan, una vall de llágrimas.
JOAN. Miráu qu' es prou d' eixa noya !
PAUL. Miráu qu' es prou de tú y massa !
JOAN. Vaja, t' darè lo que vullas
si t' deixas fè' un' abrassada.

PAUL. ¿ Per tú !... Fuig ! (*Apartantse.*)
JOAN. (*Acostans'hi.*) ¿ Perqué ?
PAUL. (*Formalisantse.*) ¡ Perque
te darè una bufalada !
JOAN. No sè com ets tan esquerpa.
PAUL. ¿ Cóm ets tu tan papanatas !
JOAN. Tèns per mi lo pit de roca.
PAUL. Y tu de paper d' estrassa.
JOAN. Lo que póts dir es que jo
lo tinch de mès bòna pasta :
es tan diferènt del tèu !...
Cuan te veig !... cuan te veig, Paula,
pareix que dins de mon pit
hi ha... no sè que m' hi passa,
pus glateix com si sentis
que toquèssan generala
y la diana y la retreta
las cornetas y las caixas
y que tòt lo regimènt
descargás d' un còp las armas !
PAUL. Y que si encar no dius mès
es perque no t' dòn la gana:
còm se mènt en eixa terra!
JOAN. Si ets tan maca y tan salada.
PAUL. Oh, tèmps ha que ho sè: ja m' vè
de mos ávis lo ser maca;
si no sab dir altre cosa...
JOAN. Estimam' d' una vegada.
PAUL. Germá, vés á un' altra porta,
qu' en eixa, no pas per ara.
JOAN. No ho entènch; com mès me nègas
ton amor, mòltas mès ganas
tinch de parlá' ab tu; y jamay
haguèra cregut, malhaja!
que de casarnos un jorn
per tu s' perdès!
PAUL. ¿Cóm! t' enganyas;
si es per tu que s' perderá.
JOAN. ¿Per mi!
PAUL. Si; com no m' agradas.
JOAN. Ara vull créurer que ho dius

de broma.

PAUL. ¿Y tú formal parlas?

JOAN. ¿Jo!... ¿no ho dich!... si èts...! vaja, digas,
si t' aymo mòlt y ab constancia,
¿no m' voldrás?... ¿Qué dius?...

PAUL. ¿Qué dich!...
perdi la veu d' un cop d' ayre!
(Se n' va per la dreta, deixantlo parat.)

ESCENA XIV.

JOAN.

Pareix mentida que á un home
com jo, una simple criada
búrlia d' aqueixa manera!...
que, ferintme d' estocada,
me planti aixi de sorpresa!...
á un defensor de la patria!...
á un valènt!. . á un invencible!...
á tòt un Joan Crustana!
Oh!... ja no poso may mès
los peus en aqueixa casa!
(se n' va y s' troba de caras ab Simon y Andreu que vènan precipitadamènt.)

AND. Joan!...

JOAN. *(Se detè.)* Andreu!... *(Anantse n' de cop.)* Res!

SIM. *(A Joan.)* ¿Que á Martí
habeis vos ya...

AND. *(Cridantlo.)* Joan!

ESCENA XV.

DITS *y* MARTÍ.

MAR. ¿Qué passa!

SIM. No se!... *(Indicant que Andreu li dirá.)*

AND. Martí!...

MAR. ¿Qué!...

AND. Al momènt
veniu ab mi! *(Dirigintse á fora.)*

MAR. ¿Qué hi ha!... Parla!

AND. Corréu, que lo vostre fill
es perdut! (*Desapareix.*)

MAR. ¿Cóm!
(*Vol seguirlo y afectat per la noticia, no pót y s' deixa cáurer en un silló.*)
¡Verge santa!!
(*Simon quèda inmóvil al sèu costat.*)

ESCENA XVI.

MARTÍ, SIMON *y* CLARETA.

SIM. Vos...

CLA. Simon!... ¡Martí !!

MAR. Clareta!...
l' hem perdut!

CLA. ¡Ah!!

MAR. (*En un arranch de son cor.*) ¡Vull se sálvia!!
(*S' alsa y torna cáurer sentat.*)
Simon!. . Clareta!... corréu!...
jo no puch!... fèu que no l' mátian!

CLA. Martí!...

MAR. Es l' Enrich! ¡Es mon fill !!

SIM. Oh!... (*Se dirigeix á fora mólt conmogut y desatinat.*)

CLA. Simon!... acompanyáume ..
á los peus del general !

SIM. Señora!...

MAR. Si!...

ESCENA XVII.

DITS *y* ENRICH.

CLA. Y SIM. (*Al passar la porta s' troban ab éll.*) ¡Ah!!

MAR. (*Aixecantse tót tremolant.*) ¡Fill meu!!

ENR. (*Tirantse á sos brasos.*) ¡Pare!!

CLA. Enrich!... (*Quedant los tres en un grupo.*)

ENR. (*A Clareta.*) Adèu!... Pare, adèu siáu!

MAR. Cóm!... digas!...

¿hónt vóls anar !.. ¿ qué has fèt !

ENR. Pare ! Clareta !..
l' he lliurat, mès á preu de ma desgracia !

MAR. ¿Qué dius !

CLA. Enrich !

ENR. Al entrar jo en la tènda
del general, ja declarat estaba
D. Lluis traidó' y firmada sa sentencia !
En va li he suplicat ab mòlta instancia
que no l' matás, sisquier per l' honra eterna
de sa familia !.. que l' posás á proba,
per espiar sòn crim, en lluytas feras
hònt mória honrat al menys !.. ma banda y ploma
li he ofert y tòts mos graus ! .. fins la sang mèva
li he dit que generós jo per éll daba ! ..
han sigut vanas tòtas mas ofertas !

MAR. ¿ Y donchs !...

ENR. Vegènt llavors ja l' impossible
y sent precis lliurarlo, de la tènda
corrènt surto, á D. Lluis llibertat dòno
y vinch aquí ara á despedirm' per sempre !

CLA ¡ Ah !! (*Se deixa caurer, plorant, en un silló.*)

MAR. Víctima ignocènt !... vina á mos brassos
desahógat en èlls ! que cáigan deixa
tas llágrimas á dòll, puras de culpa
com las que de ton pare 'ls ulls anègan !

ENR. Pare !..

MAR. ¡ Fill del mèu cor !! A terra estranya
puig ta fatal desgracia avuy te llensa,
vindrè tambè !.. sens tu no trobaria
consol lo pobre vèll en eixa terra !

ENR. ¿ Vos !... oh !... Clareta ! (*Veyentla plorar.*)

CLA. (*Alsantse del silló.*) Enrich !... en ta companya
tambè m' tindrás !

(*Simon que haurá estat en un racó del fondo plorant, se dirigeix á l' Enrich ab los brassos auverts.*)

ENR. Simon !... Pare !..,

MAR. No pérdias
un instant mès, fill mèu !... no te detingas !...

CLA. Adèu !...

MAR. Corrènt ! que aqui la mort t' espera !

Enr. Ah !... per la derrer volta, donchs, donáume lo vostre abras !

Mar. ¡ Fill, si!!

(*Clareta y Simon tornant abrassarlo.*)

Enr. ¡Adèu siau per sèmpre!!

(*Se senten los passos d' algú que vè precipitadamènt.*)

Tots. ¡Ah!!

Cla. Son aqui!...

Mar. Si, venen á buscarte !

de mos brassos, fill mèu, no te desprengas!

Cla. Enrich !...

Mar. Te matarán !

Enr. Deixáu que m' mátian!

Mar. No te n' arrancarán si ants no me 'ls trencan !

ESCENA ULTIMA.

DITS *y* D. LLUIS.

Tots. ¡Ah !!!

Mar. Vos aqui!

Lluis. Escoltáu y deixáu tingan

vostres afligits cors grata sorpresa.

Tots. Cóm !

Mar. ¿ Qué dihéu !

Lluis. Si : cegat per la venjansa

m' empassi á Felipe V, presonè' m' fèran ;

prompte la mort debia ser mon cástich...

(*Senyalant á l' Enrich.*)

ell, esposant sa vida, lliure m' deixa.

Mar. Mès...

Lluis. (*Inter.*) Comprenènt llavors ma vil conducta

y cuánt en vostros cors hi ha de noblesa,

en lloch de fúger he conduit mos passos

del general tòt d' una en vers la tènda.

Tots. ¡ Oh !!

Mar. Seguiu !

Lluis. Li he contat ma culpa tòta

y l' motiu de trobarm' en sa presencia,

sòls llágrimas tenint per demanarli

per mi justicia y per l' Enrich clemencia,
perque tòt lo rigor de l' ordenansa
caiguès tan sòls demunt la vida mèva.

MAR. ¿ Y éll...

LLUIS. Oh, éll!...

MAR. Acabáu!

LLUIS. De ma gran falta
veyèntm' arrepentit, per tòta pena
sòls los graus prenme, deix m' encar la espasa,
á Enrich perdona y ma sentencia esqueixa.

ENR. Cuánta pietat!

CLA. Gran Dèu!

MAR. Puig bondadosa
es per naltres avuy la Providencia,
d' aqui en avant al menys ni sisquier sòmbra
nostre pit guardia de passada ofensa.

LLUIS. Lluny de mi lo rencor. Ma honra perduda
y 'ls perduts graus recobraiè en la guerra,
ó en élla morirè!... Clareta, estima l'!

MAR. D. Lluis...

LLUIS. L' Enrich mereixedor es d' élla!

ENR. / CLA. Ah!

LLUIS. Si, juntáuvos y siáu ditxòsos!

ENR. Amistat... (*Allargantli la ma.*)

LLUIS. (*Prenèntli.*) De germá!

MAR. (*Id.*) Amistat eterna!

CLA. Oh, si!

SIM. (*A part.*) Muy bien!

CLA. (*Ab carinyo.*) Marti, ¿ sò de vos digna?

MAR. Noble èts de sang; noble éll de cor, Clareta:
dignes fills mèus y digné l' un de l' altre,
uneix benehintvos Dèu **Las Duas Noblesas.**

FI DEL DRAMA.

ESCENA XI.

MARTI *y* CLARETA.

CLA. ¡Martí !...
MAR. *(Aixecantla.)* Clareta !... sòls en Dèu confía...
y prega per que l' lliuria, sens perill
de pérdrers' éll !
CLA. *(Entrant en son cuarto.)*
¡ Verge del cel, ampárans!
MAR. ¡ Dèu mèu, si s' pert mon fill !...
(Entra en son cuarto,)

ESCENA XII.

PAULA *per lo fondo.*

(Veyentlo que acaba de pasar la porta y dirigints'hi.)
Martí, D. Lluis no es pas mort !...
mès es presoner y...
(Coneguent que no está per élla.) Vaja,
ha sabut ja la noticia
sens haber sortit de casa :
qui menys corra mès camina
diu lo vocable.

ESCENA XIII.

PAULA *y* JOAN.

JOAN. Ola, Paula...
PAUL. ¿ Qué vòls ?
JOAN. Res. . ¿ lo capitá ?...
PAUL. ¿ Qué no l' has vist ?
JOAN. ¿ Ahónt ?
PAUL. Tanasa !...
¿ déus tindre 'ls ulls al clatèll !
si ara de sortir acaba !
JOAN. Donchs, no l' he trobat ; en fi...
me n' torno. *(Fa que sè n' va.)*
PAUL. Escolta.

JOAN. (*acostantse ab èlla de momènt.*) ¿ Qué ?... vaja.
PAUL. ¿ Qué li vóls ?
JOAN. ¿ Qu' he de volguerli ?...
Ja t' ho diria, mès...
PAUL. Parla.
JOAN. Com que m' tèns dit que no t' diga
cap mès bonica paraula...
PAUL. Bè, ¿ vóls dirm'ho ó no ? acabém.
JOAN. Vamos, veig qu' estás trempada.
PAUL, Jo l' que veig qu' ets mès pesat
que l' ferro!
JOAN. ¿ Vèus ? já t' enfadas.
PAUL. ¿ Qui ab tu no pert la paciencia ?
JOAN. Es menester tindrer calma :
jo tambè he perdut ab tú...
PAUL. ¿ Qué has perdut ?
JOAN. Lo cor... y l' ánima !
Si !... y no vinch pel' capitá,
qu' he vingut per dirte, Paula,
puig lo cor he perdut, si
tu l' has trobat y si l' guardas.
PAUL. ¿ Si guardo ton cor !... no, noy ;
que si fòs com es ta cara
mòlt arrugat ser deuría ;
y si ahónt es saber te falta
si era blanch búscalo negre :
y si li posas troballa
lo qu' es jo ni l' buscarè
ni n' dònch per éll una malla.
JOAN. ¿ Ja hi tornám !... com mès jo t' vull...
PAUL. ¿ Qué vóls ferhi ? menys m' agradas.
JOAN. Tán ditxòsa que ab mi fòras !
PAUL. Jo crech que mòlt desgraciada.
JOAN. Si ab tu fòra aqueixa vida...
PAUL. Ja ho se, una vida de gana.
JOAN. Un paradis de delicias.
PAUL. Si, Joan, una vall de llágrimas.
JOAN. Miráu qu' es prou d' eixa noya !
PAUL. Miráu qu' es prou de tú y massa fins!
JOAN. Vaja, t' darè lo que vullas
si t' deixas fè un' abrassada.

PAUL. ¿ Per tú !... Fuig ! *(Apartantse.)*
JOAN. *(Acostans'hi.)* ¿ Perqué ?
PAUL. *(Formalisantse.)* Perque
te darè una bufatada !
JOAN. No sè com ets tan esquerpa.
PAUL. ¿ Cóm ets tu tan papanatas !
JOAN. Tèns per mi lo pit de roca.
PAUL. Y tu de paper d' estrassa.
JOAN. Lo que póts dir es que jo
lo tinch de mès bòna pasta :
es tan diferènt del tèu !...
Cuan te veig !... cuan te veig, Paula,
pareix que dins de mon pit
hi ha... no sè que m' hi passa,
pus glateix com si sentis
que toquèssan generala
y la diana y la retreta
las cornetas y las caixas
y que tòt lo regimènt
descargás d' un cop las armas !
PAUL. Y que si encar no dius mès
es perque no t' dòn la gana:
còm se mènt en eixa terra!
JOAN. Si ets tan maca y tan salada.
PAUL. Oh, tèmps ha que ho sè: ja m' vè
de mos ávis lo ser maca;
si no sab dir altre cosa...
JOAN. Estimam' d' una vegada.
PAUL. Germá, vés á un' altra porta,
qu' en eixa, no pas per ara.
JOAN. No ho entènch; com mès me nègas
ton amor, mòltas mès ganas
tinch de parlá' ab tu; y jamay
haguèra cregut, malhaja!
que de casarnos un jorn
per tu s' perdès!
PAUL, ¿Cóm! t' enganyas;
si es per tu que s' perderá.
JOAN. ¿Per mi!
PAUL. Si; com no m' agradas...
JOAN. Ara vull créurer que ho dius.

de broma.

PAUL. ¿Y tú formal parlas?

JOAN. ¿Jo!... ¿no ho dich!... si èts...! vaja, digas,
si t' aymo mòlt y ab constancia,
¿no m' voldrás?... ¿Qué dius?...

PAUL. ¿Qué dich!...
perdi la veu d' un cop d' ayre!
(Se n' va per la dreta, deixantlo parat.)

ESCENA XIV.

JOAN.

Pareix mentida que á un home
com jo, una simple criada
búrlia d' aqueixa manera!...
que, ferintme d' estocada,
me planti aixi de sorpresa!...
á un defensor de la patria!...
á un valènt!. . á un invencible!...
á tòt un Joan Crustana!
Oh!... ja no poso may mès
los peus en aqueixa casa!
(se n' va y s' troba de caras ab Simon y Andreu que vènan precipitadamènt.)

AND. Joan!...

JOAN. *(Se detè.)* Andreu!... *(Anantse n' de cop.)* Res!

SIM. *(A Joan.)* ¿Que á Martí
habeis vos ya...

AND. *(Cridantlo.)* Joan!

ESCENA XV.

DITS *y* MARTÍ.

MAR. ¿Qué passa!

SIM. No se!... *(Indicant que Andreu li dirá.)*

AND. Martí!...

MAR. ¿Qué!...

AND. Al momènt
veniu ab mi! *(Dirigintse á fora.)*

MAR. ¿Qué hi ha!... Parla!
AND. Corréu, que lo vostre fill
es perdut! (*Desapareix.*)
MAR. ¿Cóm!
(*Vol seguirlo y afectat per la noticia, no pót y s' deixa cáurer en un silló.*)
¡Verge santa!!
(*Simon quèda inmóvil al sèu costat.*)

ESCENA XVI.

MARTÍ, SIMON *y* CLARETA.

SIM. Vos...
CLA. Simon!... ¡Martí !!
MAR. Clareta!...
l' hem perdut!
CLA. ¡Ah!!
MAR. (*En un arranch de son cor!*) ¡Vull se sálvia!!
(*S' alsa y torna caurer sentat.*)
Simon!. . Clareta!... corréu!...
jo no puch!... fèu que no l' mátian!
CLA. Martí!...
MAR. Es l' Enrich! ¡Es mon fill !!
SIM. Oh!... (*Se dirigeix á fora mólt conmogut y desatinat.)*
CLA. Simon!... acompanyáume
á los peus del general!
SIM. Señora!...
MAR. Si!...

ESCENA XVII.

DITS *y* ENRICH.

CLA. y SIM. *(Al passar la porta s' troban ab éll.)* ¡Ah!!
MAR. (*Aixecantse tót tremolant.)* ¡Fill meu!!
ENR. (*Tirantse á sos brasos.*) ¡Pare!!
CLA. Enrich!... (*Quedant los tres en un grupo.*)
ENR. (*A Clareta.*) Adèu!... Pare, adèu siáu!
MAR. Cóm!... digas!...

¿hónt vóls anar !.. ¿ qué has fèt !

ENR. Pare ! Clareta!..
l' he lliurat, mès á preu de ma desgracia !

MAR. ¿Qué dius!

CLÁ. Enrich !

ENR. Al entrar jo en la tènda
del general, ja declarat estaba
D. Lluis traidò' y firmada sa sentencia !
En va li he suplicat ab mòlta instancia
que no l' matás, sisquier per l' honra eterna
de sa familia !.. que l' posás á proba,
per espiar sòn crim, en lluytas feras
hònt mória honrat al menys!.. ma banda y ploma
li he ofert y tòts mos graus ! .. fins la sang mèva
li he dit que generós jo per èll daba ! ..
han sigut vanas tòtas mas ofertas !

MAR. ¿ Y donchs !...

ENR. Vegènt llavors ja l' impossible
y sent precis lliurarlo, de la tènda
corrènt surto, á D. Lluis llibertat dòno
y vinch aquí ara á despedirm' per sempre !

CLA ¡ Ah !! (*Se deixa caurer, plorant, en un silló.*)

MAR. Víctima ignocènt !... vina á mos brassos
desahógat en èlls ! que cáigan deixa
tas llágrimas á dòll, puras de culpa
com las que de ton pare 'ls ulls anègan !

ENR. Pare !..

MAR. ¡ Fill del mèu cor !! A terra estranya
puig ta fatal desgracia avuy te llensa,
vindrè tambè !.. sens tu no trobaria
consol lo pobre vèll en eixa terra !

ENR. ¿ Vos !... oh !.. Clareta !! (*Veyentla plorar.*)

CLA. (*Alsantse del silló.*) Enrich !... en ta companya
tambè m' tindrás !

(*Simon que haurá estat en un racó del fondo plorant, se dirigeix á l' Enrich ab los brassos auverts*)

ENR. Simon !... Pare !..,

MAR. No pérdias
un instant mès, fill mèu !... no te detingas!...

CLA. Adèu !...

MAR. Corrènt ! que aqui la mort t' espera !

ENR. Ah !... per la derrer volta, donchs, donáume
lo vostre abras !
MAR. ¡ Fill, si !!
(*Clareta y Simon tornant abrassarlo.*)
ENR. ¡Adèu siau per sèmpre!!
(*Se senten los passos d' algú que vè precipitadamènt.*)
TOTS. ¡Ah!!
CLA. Son aquil...
MAR. Si, venen á buscarte !
de mos brassos, fill mèu, no te desprengas!
CLA. Enrich !...
MAR. Te matarán !
ENR. Deixáu que m' mátian!
MAR. No te n' arrancarán si ants no me 'ls trencan !

ESCENA ULTIMA.

DITS y D. LLUIS.

TOTS: ¡Ah !!!
MAR. Vos aqui!
LLUIS. Escoltáu y deixáu tingan
vostres afligits cors grata sorpresa.
TOTS. Cóm !
MAR. ¿ Qué dihéu !
LLUIS. Si : cegat per la venjansa
m' empassi á Felipe V, presonè' m' fèran ;
prompte la mort debia ser mon cástich...
(*Senyalant á l' Enrich.*)
ell, esposant sa vida, lliure m' deixa.
MAR. Mès...
LLUIS. (*Inter.*) Comprenènt llavors ma vil conducta
y cuánt en vostros cors hi ha de noblesa,
en lloch de fúger he conduit mos passos
del general tòt d' una en vers la tènda.
TOTS. ¡ Oh !!
MAR. Seguiu !
LLUIS. Li he contat ma culpa tòta
y l' motiu de trobarm' en sa presencia,
sòls llágrimas tenint per demanarli

per mi justicia y per l' Enrich clemencia,
perque tòt lo rigor de l' ordenansa
caiguès tan sòls demunt la vida mèva.

MAR. ¿ Y éll...

LLUIS. Oh, éll!...

MAR. Acabáu !

LLUIS. De ma gran falta
veyèntm' arrepentit, per tòta pena
sòls los graus prenme, deix m' encar la espasa,
á Enrich perdona y ma sentencia esqueixa.

ENR. Cuánta pietat !

CLA. Gran Dèu !

MAR. Puig bondadosa
es per naltres avuy la Providencia,
d' aqui en avant al menys ni sisquier sòmbra
nostre pit guardia de passada ofensa.

LLUIS. Lluny de mi lo rencor. Ma honra perduda
y 'ls perduts graus recobraré en la guerra,
ó en élla morirè !... Clareta, estima l' !

MAR. D. Lluis...

LLUIS. L' Enrich mereixedor es d' élla !

ENR. / CLA. { Ah !

LLUIS. Si, juntáuvos y siáu ditxòsos !

ENR. Amistat... (*Allargantli la ma.*)

LLUIS. (*Prenèntli.*) De germá !

MAR. (*Id.*) Amistat eterna !

CLA. Oh, si !

SIM. (*A part.*) Muy bien !

CLA. (*Ab carinyo.*) Martí, ¿ sò de vos digna ?

MAR. Noble èts de sang ; noble éll de cor, Clareta :
dignes fills mèus y digné l' un de l' altre,
uneix benehintvos Dèu **Las Duas Noblesas.**

FI DEL DRAMA.

A D. ANTON TUTAU, primer galan de la companyia catalana del teatro Romea, de Barcelona.

DUAS PARAULAS:

Tu sabs los motius que m' moguèren á escriurer eix drama y los pochs dias de que poguí disposar; pus, al dirte que lo escribia espressamènt per tu, volguères donarli estreno en la nit de ton benefici, que debia tindrer lloch dins tres semanas.

Habia donat ja la derrer plomada, cuan un inconvenient poderòs y per tothom sabut, amenassantlo de mort ants de náixer, m' obligá á tíndrerlo retirat per l' espay d' un any, obligante á tu á cambiar de progecte.

Resolta que fòu la dificultat, que de plé tocaba á tots los autors catalans, fòu posat en escena en la present temporada, cedintlo á peticiò teva á D. Joseph Clucellas, primer galan jove, per la nit de son benefici; habent quedat jo tan satisfet de tòts los actors que preguèren part en son desempenyo que no puch menos que dónárloshi en general las gracias de tot cor. A tu en particular dech dirte que t' indentificares tant en ton paper de protogonista que vegi al verdader personatge que habia jo concebut. En va fora voler probarte la veritat de lo que t' dich cuan ningú t' ho ha demostrat millor que l' públich, de qui has alcansat repetits aplausos junt ab los demès actors que tan be t' secundáren en las varias representacions d' eixa obra, tal volta mès afortunada que bona, de

ton verdader amich,

RAMON.

ERRADAS.

PLANA.	RALLA.	DIU.	DÉU DIR.
10	2	llamas	flamas
12	33	què, sentia,	que sentia
14	13	n' hi gayres.	n' hi ha gayres.
15	20	hos	os
18	3	las hermosas	las mès hermosas
25	1	y impuls	á impúls
39	5		CLAR.
44	13	indignanl..	indignául..
44	27	m' ha	m' he
48	14	nos	no os

NOTA. Los versos senyalats ab un (·), se suprimeixen en la representaciò.

Los héroes y las grandesas.
L' punt de las donas.
La venjansa de la Tana.
Li ceistas y Cruzados.
L' esquella de la-torratxa.
La pubilla del Vallés.
L'aplech del Remey. (zar.)
La noya del Ampurdá.
La neboda den Xaco.
La Tuyetas de Mallol.
Ous del dia.
Pensa mal y no errarás. (zar.)
Reus, Paris y Londres.
Si us plau per forsa. (zar.)
Tants caps, tans barrets.
Un embolich de cordas
Un mercat de Calaf.

En tres ó mes actes.

Amor de pare.
Digna de Dèu.
L' Rectó de Vallfugona.
Honra, Patria y amor.
La campana de la unió.
La Romeria de Recasens.
La Creu de plata.
La Virtud y la Conciencia.
La festa del Santuari.
La muller que fá per casa...
La Verge de las Mercés.
Las Reliquias de una Mare
Las modas.
Las joyas de la Roser.
Lo Incendi de Hostalrich.
Misteris del mar.
O rey ó rés (Drama históricb.)
Sota, caball y rey.
Tal farás tal trobarás.
Un cap de casa.

Castellanas en un acto.

Amor con amor se paga.
Casarse por carambola.
Delfin.
Lo propio por lo ageno.
Facubio.
Un marido de lance.

En dos actos.

Fruta del siglo.

En tres ó mas actos.

Barcelona que rie y Barcelona que llora.
Cosas del mundo.
El ángel de la Caridad...
El pendon de Santa Eulalia.
El padre Gallifa.
Fueros y desafueros.
Juan Fivaller.
La boda del Conde Rapp.
La Marquesa de Javalquinto.
La Serrana de las Nayas.
Los estudiantes de Cataluña.
Los mártires del pueblo.
Llegué, ví y vencí.
Pobres y ricos ó la bruja de Madrid.
Tempestades del alma.
Venganza. (2.ª parte de Serrallonga.)
Viriato, libertador de España.
Una herencia en Córcega.

CATALOGO

de las obras pertenecientes á dicho Archivo.

Catalanas en un acte.

A boca tancada.
Amor, partit y pasetas.
Cap gepeput se veu 'l gep.
Cosas del oncle.
Cristeta l' estanquera.
En Juan Doneta.
Els de fora y els de dins.
Fotografías.
L' alcalde del barri nou.
Ls banys de Caldetas.
L' ajuda de Deu.
La criada de las criadas.
La malvasía de Sitjes
La ma del cel.
La pubilla de Riudoms
La orga de rahons.
L' ase de 'n Mora.
La butifarra de la llibertad.
La vida al encant.
Las píldoras d' Hollavay.
La lley del ambut.
L' boig de las campanillas.
Ls' partits de la patrona.
Las tres rosas.
La reixa de la llibertat.
La sombra de D. Pascual.
Las llágrimas de Polonia.
La perla de Taradell.
Las atmellas de Arenys.
La perla del Monseny.
L' he perdut, ¡ay! l' he perdut.
Las tres teclas.
L' noy de las camas tortas.
La capital del Imperi.
Lo soldadot de caball.
Massa jove y massa vell.
M' ha caigut la lotería.
Mistos !
No 's pot dir blat...
Qui al cel escup.
Qui tot ho vol tot ho pert. (zar.)
Qui juga no dorm.
Set morts y cap enterro.
Setse jutges (zarzuela).
Si m' embrutas t' enmascaro.
Si que l' habem feta bona.
Sistema raspall.
Tal hi vá que no s' ho creu.
Un beneiht de Jesucrist.
Una noya com un sol.
Un barret de riallas.
Un engany á mitxas.
Una noya es per un rey.
Una juguesca.
Un pollastre aixelat.
Un mosquit d' arbre.
Un poll resucitat.
Una nit de Carnaval.
Un llaminé dins de un sach.
Un casament dit y fet.
Un inglés n' Mataró.
¡ Va cauree.

En dos actes.

Al altre mont.
Cada ovella ab sa parella.
Cada hu per hont l' enfila.
Contra enveija.
D. Perlimplin.
Gat escarmentat.
L' castell dels tres dragons.
L' cantadó.
La vaquera de la piga rosa.
Las carbassas de Montroig.